

De Gierzwaluw

Jaargang 61 nummer 4 december 2023

Hoe vogels de winter kleuren **8**

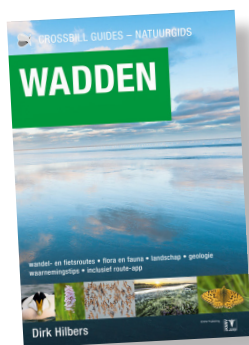
Vogelonderzoek Science Park **16**

Plasdrasseizoen Landje van Geijssel **21**

Velduil

JAAP KRANENBORG

Over uilen kan ik kort zijn: ik zie ze vrijwel nooit. Dat krijg je natuurlijk al snel bij vogels die zich bij voorkeur geruisloos door de nacht verplaatsen. Ik heb wel eens een Steenuiltje betrapt dat mij zat te begluren en 's winters zitten er overdag soms Ransuilen een uiltje te knappen in een boom bij mij in de buurt. Als kind hoorde ik 's nachts regelmatig een Bosuil, die wat beverige roep die men graag in films afdraait om een onheilspellende sfeer te benadrukken. De Velduil is overdag wel actief en in de Bovenkerkerpolder heb ik ooit de priemende blik van die perfect ronde ogen in dat maskerachtige gezicht mogen ondergaan. Ik heb meneer Velduil ook een keer horen roepen. Dat klonk bijna menselijk, alsof iemand met een moeilijke klus bezig was die bijna misging. Maar ook over het geluid van uilen kan ik kort zijn. Ik hoor het vrijwel nooit.

Winactie

Maak kans op Wadden, De Natuurgids

Stuur voor 1 februari een mailtje met subject **Wadden, De Natuurgids** naar secretariaat@vogelsamsterdam.nl en maak kans op het recensie-exemplaar dat uitgeverij KNNV/Crossbill Guides ons ter beschikking heeft gesteld. Het boek is een omvangrijke natuurreisgids voor het waddengebied en kost in de winkel **€ 27,95**.

Op pagina **25** lees je onze recensie van het boek.

Inhoud

- 4 **Van de redactie** Tycho Fokkema
- 5 **Activiteiten**
- 6 **Verenigingsnieuws** Marc Menon
- 8 **Hoe vogels de winter kleuren** Jaap Kranenburg
- 11 **Rondje Marken** Tycho Fokkema
- 15 **Nat pak** Groenling
- 16 **Vogelonderzoek Science Park** Maria Loos, Julia Marinissen, Zino Groen
- 21 **Plasdrasseizoen Landje van Geijssel bijna van start** Jos Vrolijk
- 25 **Boekbespreking Wadden, de Natuurgids** Anouk Zuurmond
- 28 **Voorjaarsfenologie** Ellen de Bruin
- 30 **Waarnemingen april-juni 2023** Ellen de Bruin
- 40 **Wat vinden de burens?** John van der Woude
- 43 **Ledenmutaties, Colofon**
- 44 **Cursus BMP-tellen**

Op de cover

Joep Heldoorn hoorde
Vuurgoudhaantjes op de Nieuwe
Ooster en ging erop af.
In no time werd hij omringd door
vier vogels die tegen elkaar op aan
het roepen waren. Daar werd deze
Vuurgoudhaan knap opgewonden van,
gezien de opgezette kuif!

Van de redactie

TYCHO FOKKEMA

Na het door de discussie over de papieren Gierzwaluw tamelijk stressvolle 2022 konden we afgelopen jaar weer volle kracht vooruit. Dat heeft ons blad zichtbaar goed gedaan. Met een mooie artikelenmix en een lay-out die aansluit op de nieuwe huisstijl zijn we best trots op ons vogeltje.

We barsten van de nieuwe energie. Anouk Zuurmond heeft zich bij de redactie gevoegd en kersverse Amsterdammer Henk Leenaers gaat de Gierzwaluw vanaf het volgende nummer met zijn artikelen verrijken. Eerder schreef hij voor de Korhaan, het verenigingsblad van vwg Utrecht. Ook Luella van Turnhout zal vaker in de pen klimmen.

In dit laatste nummer van de 61ste jaargang beschrijft Jaap Kranenburg een aantal typische wintervogels en zoomen we in op twee gebieden waar het 's winters prachtig vogelen is. Het Landje van Geijssel bij Ouderkerk aan de Amstel is vanaf begin januari helemaal klaar voor de Grutto en rond Marken kun je genieten van verschillende bijzondere wintergasten. Ga er vooral eens kijken!

Ook vind je in het laatste nummer van het jaar traditioneel de voorjaarsfenologie van ons werkgebied. Aan de hand van de tabel kun je aan de bandbreedte zien wanneer welke soort hier doorgaans arriveert. Je helpt de voorjaarsfenologie nog nauwkeuriger te maken met een melding van vroege (zang)

De prachtige foto's van **Zeearenden** uit het vorige nummer zijn van **Hans van de Raapkamp**

vogels op waarneming.nl en door aan te geven of de vogel zingt, bij voorkeur met een foto of geluidsfragment.

Om nog even terug te komen op die papieren zwaluw, we kunnen nog steeds wel wat tientjesleden gebruiken. Er zijn nu tegen de 200 papieren leden. Voor de volgende 50 papieren lezers zijn we als vereniging geen extra portokosten kwijt, dus dan dalen de kosten. Als je dit al op papier leest, hartelijk dank! En lees je dit digitaal en twijfel je, doe dan jezelf en de redactie een plezier en kies komend jaar voor papier.

Oja! Trots zijn we ook op alle foto's van wie we de beelden onze pagina's sieren. In het bijzonder wil ik Hans van de Raapkamp noemen. In alle haast (OK, toch wat stress) zijn we bij jouw prachtige foto's van onze Zeearenden in het vorige nummer je naam vergeten te vermelden. Excuses.

Activiteiten

TYCHO FOKKEMA

17 januari VWGA Nieuwjaarsreceptie

Samen starten we het nieuwe jaar traditioneel met de nieuwjaarsreceptie in Buurtsalon Jeltje. De voorzitter luidt het nieuwe vogeljaar in, leden geven minilezinkjes over hun mooiste vogelmoment van 2023 en we klinken samen op 2024. Ook maakt de jury de winnaar van de fotowedstrijd bekend. Wil jij een bijdrage leveren aan de avond en vertellen over jouw mooiste vogelmoment? Stuur een mailtje naar secretariaat@vogelsamsterdam.nl

Cursussen

Er staan er twee voorjaarscursussen op het programma, de beginnerscursus zangvogels en een cursus broedvogels inventariseren, de laatste in samenwerking met Sovon. Beide cursussen gaan eind maart van start. De vorige BMP-cursus was in 2006, dus grijp je kans als je de BMP-methode dit decennium in de vingers wil krijgen. Over beide cursussen vind je meer informatie op onze website, vogelsamsterdam.nl

Excursies

Op 7 januari bijten we het spits af met een wandel- en fietsexcursie naar de Nieuwe Ooster, het Diemerpark en de Vijfhoek. Valentijn van Benthem is onze gids op zoek naar soorten voor de verse jaarlijst. Noteer jij 7 januari jouw eerste Appelvink van het jaar? Er staan al meer dagexcursies op de planning, zo gaan we 2 maart naar de Zuid-Hollandse eilanden en in

februari naar de Amsterdamse Waterleidingduinen. De datum volgt nog. De korte woensdagexcursies gaan ook weer van start. Tijdens de eerste woensdagexcursie op 10 januari bezoeken we de Nieuwe Ooster Begraafplaats. Alle korte woensdagexcursies zijn al gepland: tot de zomer elke tweede woensdag van de maand van 10 tot 12 uur.

Lezing zuidelijk Afrika: Op reis met Edial Dekker

Na de drukbezochte Australiëlezing zetten we de reislezingenreeks voort met een avondje Afrika. Edial is verschillende keren in zuidelijk Afrika geweest en vertelt 24 januari in Buurtsalon Jeltje over zijn reizen en de vogelbevolking van Zuid-Afrika en Namibië. Ook bezocht hij Madagaskar, bekend om de vele endemische vogelsoorten en mini-kameleons. Met prachtige foto's!

Edial Dekker zag Groene Bijeneters in zuidelijk Afrika

Handen uit de mouwen

Van augustus t/m maart organiseert Landschap Noord-Holland iedere laatste zaterdag van de maand een onderhoudsdag in de Lange Bretten. Zin om mee te helpen? Mail yvonne.rojas@hotmail.com

Actieve- ledenavond

MARC MENON, VOORZITTER VWGA

Onze Vogelwerkgroep Amsterdam draait op vrijwilligers: actieve leden die, naast het jaarlijks betalen van enkele tientjes contributie, een steentje extra bijdragen. Een bijdrage in de vorm van iets dat niet tastbaar is, maar niettemin van onschatbare waarde, namelijk hun tijd.

Sommigen dragen incidenteel of ad hoc bij, een uurtje hier of daar, anderen steken hun hele ziel en zaligheid in onze mooie vereniging. Voor de meesten zal het ergens tussen deze twee uitersten in liggen. Sommigen doen dat pas sinds kort, anderen zijn al vele, soms tientallen, jaren actief bij het wel en wee van onze vogelwerkgroep betrokken.

Maar wat allen gemeen hebben, is dat zij de vele en diverse activiteiten van onze vogelwerkgroep mogelijk maken: door het initiëren en (helpen) organiseren van lezingen, cursussen, excursies, reizen en jeugdactiviteiten; door het uitvoeren van onderzoek, tellingen en inventarisaties; door actie te ondernemen tot bescherming en behoud van onze Amsterdamse avifauna; door hierover te communiceren, te spreken, te presenteren en te schrijven, bijvoorbeeld in De Gierzwaluw, in de

Nieuwsflits en op onze website. Een interessante en recente ontwikkeling daarbij is dat het soms ook om best grote activiteiten gaat, activiteiten waar honderden leden en niet-leden op afkomen en bij betrokken zijn. In 2022 hadden wij de publicatie van de Vogelatlas Amsterdam, de kroon op een meerjarig project waar zo'n 150 leden bij betrokken waren. En afgelopen september 2023 organiseerde onze Vogelwerkgroep het Event "Broedplaats Amsterdam: Samenleven met vogels" in Pakhuis De Zwijger met 240 vogelaars en andere geïnteresseerden. Maar groot of klein, dankzij deze activiteiten floreert onze vereniging als

Kom jij het bestuur versterken?

Het bestuur van Vogelwerkgroep Amsterdam is op zoek naar een secretaris en een nieuw algemeen bestuurslid. Op de website stelt het bestuur zich voor en lees je wie er een opvolger zoeken.

De **Huismus** is door
Vogelbescherming en Sovon
uitgeroepen tot vogel van het jaar

nooit tevoren. En dat kan alleen door de inbreng van onze actieve vrijwilligers!

In de afgelopen jaren stuurde het bestuur rond de jaarwisseling een kerstkaart met een attentie als dankbetuiging voor het onvolprezen werk van de groep actieve vrijwilligers. Dit jaar besloten wij het anders te doen: het leek ons deze keer een aardig idee om een actieve-ledenavond te organiseren. Zo gezegd, zo gedaan: op woensdagavond 29 november 2023 mocht het bestuur een kleine 50 leden verwelkomen voor een zeer smakelijk hapje (opgediend door onze chef Jeffrey), drankje en een goed gesprek. Het was een buitengewoon gezellige en geanimeerde avond met - tussen de bedrijven door - ook nog een mini-enquête onder de aanwezige leden over waar wij de activiteiten en communicatie binnen onze vereniging verder kunnen verbeteren. Dat leverde een mooie

stapel gele post-its op met suggesties, ideeën en huiswerk voor het bestuur. Een interessant aandachtspunt blijkt het bij elkaar brengen van vraag en aanbod van vrijwilligers(werk) binnen onze vereniging. Dat functioneert vaak nog niet goed gestructureerd en veelal ad hoc. Aan de ene kant liggen er diverse grote en kleine taken, activiteiten en klussen (soms al langere tijd) te wachten op invulling (zomaar een greep aan de vraagzijde: secretaris van het bestuur, een algemeen bestuurslid, behoefte aan invallers bij de jeugdcursies, tellers gezocht voor reigerkolonies, tellers voor BMP en Winterwatervogeltelling), aan de andere kant blijkt niet altijd even duidelijk te zijn waar leden die actief willen worden zich kunnen melden, wat actieve leden allemaal doen en zou er ook meer uitleg gegeven kunnen worden ten aanzien van de betreffende vacatures. Mooi was dat ter plekke, op de avond zelf, wel al invulling kon worden gegeven aan de concrete vraag/behoefte of iemand de administratie van de cursus “Vogels Kijken” zou kunnen voeren ter ondersteuning van de cursusleider. Deze ‘toevalstreffer’ onderschrijft dat er wellicht een ‘market-maker’ of ‘match-maker’ of ander centraal meldpunt zou moeten komen om dit in betere banen te leiden. Wie?

Aan alle actieve vrijwilligers van onze vereniging: hartelijk dank nogmaals voor jullie waardevolle inzet. Wij hopen dat wij ook volgend jaar weer een beroep op jullie mogen doen!

Aan alle anderen: bedenk eens op welke terreinen je je zou kunnen en willen inzetten binnen onze club, en meld je vervolgens bij een bestuurslid of ander actief lid aan. Wij hopen jullie op de volgende actieve-ledenavond te mogen verwelkomen. ✨

Hoe vogels de winter kleuren

JAAP KRANENBORG

Leuk aan vogels is dat ze altijd in de buurt zijn. Je hoort ze, ziet ze en als je een auto hebt, poepen ze daarop. Dat is misschien minder leuk. In het voorjaar begeleiden ze het lengen der dagen met gezang en pas als de zon over haar jaarlijkse hoogtepunt heen is, worden ze wat stiller. Toch klinkt er altijd wel ergens gepiep, getik, gefluit, geroep of gekrijs. Never a dull moment met vogels.

In de winter kun je de vogels goed zien zonder dat je daar allerlei apparatuur voor nodig hebt.

Gewoon vanuit je huiskamer. Hang wat pindasnoeren of vetbollen op of strooi een handje zaad op de voedertafel en de honger dwingt ze dichterbij te komen dan ze in andere jaargetijden ooit zullen wagen. Maar toch mis ik altijd iets in de winter. En dan bedoel ik niet dat veel vogels zijn vertrokken naar warmere streken en ook niet dat ze er saaier uitzien in hun doorgaans wat kleurloze winterdracht, nee, ik mis hun gezang, want dat getik, gefluit en zo gaat me uiteindelijk toch een beetje vervelen. En vogelgezag verveelt me nooit. In films hoor je in herfst en winter weleens Merels zingen, maar dat is gewoon een kwestie van onwetendheid of luiheid van de makers.

Mannetje **Keep** in winterkleed

FOTO: JOEP HELDOORN

Gelukkig zijn er een paar zangvogels die me tijdens wandelingen in park of bos op dat punt de winter doorhelpen. Roodborstjes, bijvoorbeeld, met hun parelende, ietwat weifelend gezongen liedje. Telkens weer verbaast het me dat achter dat lieflijke vogeltje met die grote donkere ogen een hartstochtelijke individualist schuilgaat. Als er in de vogelwereld een Rijdende Rechter zou bestaan (of een Vliegende) zou die de handen (of de vleugels) vol hebben aan hun erfsgrensgeschillen. Want waar de meeste vogels daar alleen in de broedtijd moeilijk over doen, eist het Roodborstje het hele jaar een eigen erf op. Niet alleen meneer, ook mevrouw zingt jaarrond om haar erfsgrenzen aan

te geven. En dan komen er 's winters ook nog eens Roodborstjes uit koudere streken die hier een territorium willen, mannetjes én vrouwtjes. Dus zingen, tikken, borst opzetten en waar andere vogelsoorten doorgaans genoeg nemen met achtervolgingen en wat gesnauwel over en weer, ontaardt het bij het roodborstje relatief vaak in zwaar geweld; uitgerukte veren, stukgepikte ogen, doorboorde schedels, dat werk. Maar als ik tijdens donkere winterdagen in het park Roodborstjes hoor zingen, vergeet ik volledig dat ze elkaar op die manier aan het uitschelden en bedreigen zijn.

Ook het Winterkoninkje verwent me 's winters met een lied, al klinkt dat wat minder relaxed dan dat van het roodborstje. Onvoorstelbaar hoeveel

herrie Winterkoninkjes kunnen maken! De trillers ratelen explosief uit dat kleine verenbolletje alsof er niets anders in zit dan een krachtig opwindmechaniek en een luidspreker. Vanwege hun naam zou je verwachten dat ze een beetje bestand zijn tegen de kou, maar dat valt vies tegen, want kleine vogeltjes als winterkoninkjes moeten tijdens de korte winterdagen enorme hoeveelheden voedsel verstouwen om vetreserves op te bouwen om hun lichaamstemperatuur op peil te houden tijdens de eindeloze winternacht. 's Ochtends hebben ze zoveel vet verbrand, dat ze alweer tien procent lichter zijn. Je helemaal volstoppen en de volgende dag weer op gewicht, velen dromen daarvan. Zij doen dat gewoon, sterker nog, het is een zaak van leven en dood.

FOTO: WILLIAM PRICE

Grote groepen **Smienten**
overwinteren op de Ouderkerkplas

Koning winter is niet aardig voor de Winterkoning. Een strenge vorstperiode richt een slachtpartij onder ze aan. Ik vermoed dat ze wel blij zijn met de huidige opwarming van het klimaat, al kost hen dat misschien ooit hun koninkrijk omdat de winter wordt opgeheven. Als ik zo'n Winterkoninkje bezig zie, denk ik vaak: als energie zo kostbaar is, ga er dan wat zuiniger mee om! Kap met dat nerveuze wippen met je staart en stop het zingen in de winter. Zelf zullen ze hier waarschijnlijk tegen inbrengen dat ze met die zang hun schaarse voedselbronnen verdedigen tegen rivalen. En daar hebben ze dan wel weer een punt, natuurlijk. Niet alleen het gezang van jaarvogels als Winterkoninkje en Roodborstje kleurt de winter, dat doen ook sommige gasten uit het noorden die onze regio bezoeken. Meestal in groepen, heel anders dan die individualistische Roodborstjes en Winterkoninkjes. Ik bedoel de Keep en de Koperwiek, die lijster met herfstkleuren rond de oksel. Ook Kepen hebben kleuren die passen bij de seizoenswisseling: het zwart van lange winternachten, het wit van sneeuw en, heel opvallend, een herfstig oranje. Bij het mannetje komen die kleuren het beste tot hun recht, al draagt hij hier zijn winterkleding. Tegen de tijd dat hij zijn fellere en contrastrijkere zomerpak heeft aangetrokken is hij al weer weg naar Rusland of Zweden. Vogels als Koperwiek en Keep gunnen de kale en vaak grauwe wintermaanden op onverwachte momenten kleur en tegen de tijd dat ze vertrekken, tooien de bomen zich al in een schuchter lentegroen.

En dan is er natuurlijk de Smient, ook zo'n kleurrijke wintergast. Eén van mijn favorieten. Alleen de naam al: ...

Smient... En dan zien ze er ook nog sympathiek uit, met dat ronde koppie en korte snaveltje. Kwaken doen ze niet, ze fluiten. Soms heb ik het idee dat ze niet willen weten dat ze eenden zijn. 's Winters kom ik graag bij de Ouderkerkerplas, waar het oppervlak overdag volledig is bespikkeld met Smienten. Duizenden rusten daar uit na het nachtelijk foerageren in de omgeving. Ik heb de Smient wel eens 'wintergrutto' horen noemen, want evenals de Grutto kiest het overgrote deel (60-70%) van de populatie voor Nederland. De Grutto - die je dan 'zomersmient' zou kunnen noemen - bezoekt ons land om er te broeden, de Smient om de winter door te komen. Ook de Smient komt voor het gras, maar dan om het op te eten. Dat dit ze niet in dank wordt afgenomen, blijkt wel uit de processen die natuurorganisaties moeten voeren om de jacht op de soort te voorkomen. Daarnaast wordt ze verweten het water te vervuilen en de toplaag van het weiland te verpesten. Tja, de grote pot verwijt het keteltje... Dieren zijn welkom zolang ze niet te veel eisen stellen, terwijl we best een beetje dankbaar mogen zijn dat gekke Henkies als Grutto en Smient desondanks nog altijd voor ons kiezen.

Tegen de tijd dat de Smienten vertrekken naar het hoge noorden en de Ouderkerkerplas weer leeg raakt, klinkt er al vogelgezag alom, al komt dat moeilijk boven de herrie van de snelweg ernaast uit. Maar als ik er onderdoor wandel, naar het Landje van Geijsel aan de andere kant, staan daar al weer Grutto's bij te komen van hun verre reis. Alsof ze over die snelweg zijn gekomen en nu van een pauze genieten in hun eigen wegrestaurant. Nee, never a dull moment met vogels!

Rondje Marken

TYCHO FOKKEMA - MET DANK AAN WILLIAM PRICE

FOTO: WILLIAM PRICE

Het voormalige eiland Marken ligt letterlijk in een uithoek van ons werkgebied. Toch is Marken, om met Michelin te spreken, de reis waard. De Gouwe langs de dijk herbergt talloze wintervogels en in het voorjaar is Marken een klein weidevogelparadijs.

De dijk die Marken met het vasteland verbindt ligt er sinds 1957. Marken zou opgaan in de Markerwaard. De Bukdijk, die vanaf Marken 2,2 km naar het noorden loopt, zou het nieuwe land verder insluiten. Maar het plan is nooit voltooid. En nog dagelijks profiteren vogels van de beschutting van deze dijken.

Een overvolle Gouwe

Voor de doorgewinterde vogelaar begint een rondje Marken al aan het begin van de dijk, vlakbij het vasteland. Je zet je fiets of auto er makkelijk neer. In de beschutte Gouwe houden zich grote groepen eenden op. Met gemak tel je hier in de winter vele duizenden

Kuifeenden, Tafeleenden, Smienten en Meerkoeten. Het hangt van de wind af hoe dichtbij je ze ziet, en waar ze precies zitten. Ik fiets er eind oktober samen met doorgewinterde vogelaar en vaste bezoeker William Price heen. Hij kent de plek goed. Wat vooral opvalt zijn de enorme aantallen Meerkoeten. Verder zien we naast de eerder genoemde eenden ook Futen, Krakeenden en een Brilduiker. Middelste en Grote Zaagbek zitten er nog niet, die komen later. Ook onze kleinste zaagbek, het prachtige Nonnetje, moet eind oktober nog arriveren. De Gouwe is daarnaast een goede plek voor de fraaie Kroon-eend. Topper en heel soms dwaalgast

Marken is sinds 1957 met het vaste land verbonden

FOTO: TYCHO FOKKEMA

In het voorjaar kun je leuke soorten treffen op de westpunt van Marken

Kleine Topper blijven in de herfst ook nog weleens hangen.

We vervolgen onze weg langs de dijk en zetten voet op het eiland. We gaan direct links het dijkje op. Benieuwd hoe het er hier over een paar jaar uitziet, ook hier gaat de boel versterkt worden. Ik geniet nog maar even van het smalle klinkerpad waarover we richting het haventje lopen, fiets aan de hand. We speuren de natte weilanden rechts af, daar kan van alles zitten, vooral het plasdrasje is kansrijk. In de loop der tijd zijn hier bijzondere vogels als Gestreepte Strandloper, Witvleugelstern en Noordse Kwikstaart aan komen waaien, maar vandaag is het rustig. We passeren een proefstukje nieuwe dijk, dat er akelig breed uitziet.

Rond de Bukdijk

Na het haventje lopen we langs de dijk naar de noordpunt van Marken waar de Bukdijk begint. Langs de kust liggen grote basaltblokken, daar foerageert 's winters nog weleens een Oeverpieper. Dan gebaart Will. Iets verderop, na het steigertje langs de dijk, zit een IJsvogel in een struik. Vanuit z'n post tussen de takken duikt het beestje telkens het water in, op zoek naar vis. Het tafereel herhaalt zich zo'n tien keer, daarna worden de veren gepoetst. Aan de oostkant van de dijk wacht ons een verrassing. Zeven Kleine Zwanen drijven hier tussen de Tafel- en Kuifeenden. Het is een beetje hun vaste stek. Sierlijke beesten zijn het, de zwartgele snavels fier vooruit. Anders dan Knob-

FOTO: TYCHO FOKKEMA

Kleine Zwanen begeleiden een **Smient**

FOTO: WILLIAM PRICE

Goudplevieren op Marken in april 2020

belzwanen die vooral omlaag lijken te kijken.

Goudplevieren komen hier graag

We fietsen verder richting de vuurtoren, het Paard van Marken. De zeven

Kleine Zwanen vliegen over ons heen. De strekdam bij de vuurtoren zit nog vol Kieviten, een eenzame Visdief zit op een paal, Aalscholvers drogen hun veren. Op het strandje scharrelt een Bontbekplevier. Het blijft een magisch plekje, met mooi licht in de middag.

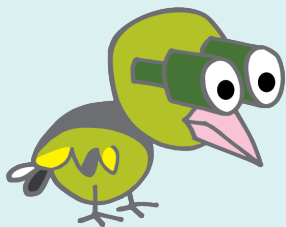
We gaan verder, boven de dijk bidt een Torenvalk en in het weiland zit tussen de Kieviten een groepje Goudplevieren. Die komen hier ook graag. Grauwe en Brandgranzen grazen rustig in het rond. We passeren een nat stuk grasland waar in het voorjaar veel weidevogels broeden. Soms zelfs nog een Kemphaan. Op Marken wordt weidevriendelijk geboerd, dat merk je.

Via het dijkje vervolgen we ons rondje, een groepje Graspiepers vliegt op. We zoeken nog even naar bijzondere watervogels. Het zijn vandaag vooral Futen die hier de klok slaan, nog geen zaagbek te zien. Snel maar weer eens terug!

FOTO: TYCHO FOKKEMA

Een **Bontbekplevier** in winterkleed op het strand bij de vuurtoren

Nat pak

*Belevissen van een
beginnende vogelaar*

Vogels brengen me veel. Ik kom vaker buiten, ken mijn eigen biotoop steeds beter en ik heb een hele kolonie leuke vogelaars ontmoet. Dan mag je af en toe best iets terugdoen. Toen ik met Teun van Dijk door de Bretten liep en hij vertelde dat de IJsvogelwanden aan een onderhoudsbeurt toe waren, sprong ik in de actie-stand. Met een mailtje naar beheerder Landschap Noord-Holland zette ik iets in werking waardoor ik een halfjaar later tot ver boven mijn middel in een bruine stinksloot stond. Alles voor de IJsvogel!

IJsvogels broeden in steile oeverwanden. En die hebben we hier niet zoveel. Daarom zijn er op verschillende plekken IJsvogelwanden gemaakt. Hier en daar vind je ook min of meer natuurlijke nestplaatsen, bijvoorbeeld in park Frankendael. Ook daar wordt de oever 'kaal' en steil gehouden, zodat de IJsvogel dit als geschikte broedplek ziet. Soms kiest een IJsvogel voor een vogelflat: de Oeverzwaluwwand. Tussen alle vaalbruine broedvogels kun je dan zomaar een felblauwe buurvrouw treffen.

Het is eind oktober als ik me aansluit bij de maandelijkse onderhoudsdag van de Bretten om te helpen met het vrijmaken van IJsvogelwanden. Eerder kan het ook niet. IJsvogels kunnen tot in de vroege herfst broeden en soms wel vier legfels grootbrengen. Hoognodig, want een week vorst maakt veel slachtoffers. We gaan twee nestplaatsen aanpakken. Een is een natuurlijke holte in een steil stukje oeverwand. De ander is aangelegd door de IJsvogelwerkgroep die ieder jaar de Amsterdamse nesten

monitort en broedgevallen noteert. Mooi werk!

De vrijwillige coördinator van Landschap Noord-Holland arriveert met een bakfiets vol koffie, thee en gereedschap en zet ons groepje aan het werk. Er is flink wat snoeiwerk langs het fietspad en een wat ouder echtpaar gaat de begroeiing van de voetpontjes te lijf. Ik hijs me in het waadpak, een soort kaplaars tot borsthoogte. Samen met een andere vrijwilliger ga ik te water.

Eerst is het koud. Het slootwater drukt het rubber tegen mijn lijf. Ik zak weg in de zachte bodem, maar onder de laag blubber is het hard. Gelukkig. We gaan het riet weghalen dat de aanvliegroute naar het nest blokkeert. Al snoeiend baan ik me een weg door het water. Daar krijg je het vanzelf weer warm van. Het is tof, zo tussen het riet. Het doet tropisch aan, je zou hier zo een Vietnamfilm kunnen opnemen. Mijn armen en hoofd zijn inmiddels doorweekt. Ik zaag takken weg die voor de nestopening hangen. En we maken de wand rond de nestingang wortelvrij. Zo kunnen kleine roofdieren het nest niet bereiken.

Boven me hoor ik ineens een lange piep. Het zal toch niet? Nee, het is de hoge alarmroep van een Koolmees. Er vliegt vast een Sperwer over. Of een Havik, die zit hier ook. Een dag later word ik wel beloond. In de Amsterdamse Waterleidingduinen flitst er een blauworanje vogel langs die even later op een overhangende boomwortel neerstrijkt. Dan duikt-ie het water in. Ik ken het gevoel!

Groenling

Een vogelgeluids-oase in wording

MARIA LOOS, JULIA MARINISSEN EN ZINO GROEN - STUDENTEN
AAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

In de lente van 2023 onderzochten wij, een groepje studenten, de biodiversiteit van het Amsterdam Science Park (ASP) in opdracht van Waag Urban Ecology Lab en ARISE naturalis als onderdeel van een minor. Met Maria's en Julia's studierichting in ecologie en Zino's in ontwikkelingsbiologie bogen wij ons gedurende vijf maanden over verschillende vraagstukken als: Welke vogels fluiten hier? Wat zou er gebeuren als er op deze plek meer natuur verwelkomd wordt? Voelt de mens zich hier dan ook aangenamer?

Hulp van de VWGA

Dit project vormde een unieke kans om de inrichting van onze eigen campus te herzien in zowel een ecologisch als sociaal perspectief. Met een focus op de invloed van (natuur)geluid van de omgeving op de menselijke ervaring kwamen we vroeg in het onderzoek in contact met de Vogelwerkgroep Amsterdam (VWGA). Zij hielpen in de maanden daaropvolgend om ons wegwijs te maken in de wereld van de Amsterdamse vogels. We nemen jullie graag mee in een beknopte versie van onze werkwijze en bevindingen.

Natuurgeluid: een uitkomst voor mentaal welzijn?

De verstedelijking van gebieden wereldwijd gaat hard. Helaas gaat dit vaak gepaard met een afname van biodiversiteit. Ook voor mensen heeft dit directe gevolgen. Zo onderstreept veel recent onderzoek de negatieve effecten van stadsgeluid op mentaal welzijn. Dit terwijl blootstelling aan natuurgeluid juist een positief effect op het mentale welzijn van mensen heeft. Deze bevindingen lijken vanzelfsprekend, toch blijft het lastig om natuur en mens evenwichtig met elkaar samen te laten gaan. Het doel van ons project was daarom om zelf onderzoek te doen naar de vogeldiversiteit in verschillende omgevingen van het Amsterdam Science Park (ASP) en aan de hand daarvan een stuk land ingrijpend te veranderen voor een verbeterde ervaring voor vogel en mens.

Vogels detecteren met microfoons en kunstmatige intelligentie

Om een idee te krijgen van de vogelpopulatie en haar verspreiding op Science park hebben we met weerbestendige microfoons in maart en april 2023 twee weken lang doorlopende geluidsfragmenten van vogelzang opgenomen. We hebben wel dertig microfoons opgehangen over de campus in zowel groene zones als dichtbebouwde delen. Met de hulp van het AI-algoritme BirdNet konden wij uit de opnames de vogelsoorten op al onze meetlocaties herkennen uit hun roep en zang. Ook zijn we met studenten langs de locaties van de microfoons gewandeld om hen te vragen wat verschillende omgevingsgeluiden nou in hen losmaken. Aangezien de ervaring van deze wandeling ook sterk bepaald bleek te worden door wat men zag, hebben we ook een 'wandeling' in een verduisterde binnenruimte georganiseerd. Hier hoorden deelnemers in verschillende delen van de ruimte geluidsopnames door een koptelefoon van groene tot sterk verstedelijkte gebieden op Science

FOTO: MARIJ VEUGELER

Op het ASP zitten veel Groenlingen. Deze soort laat vaak een wat kwetterend 'dzweèh', horen

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

Park, wederom met de vraag hoe zij de geluidsomgeving ervoeren. De vogelbiodiversiteit en de ervaringen van de deelnemende studenten hebben we vervolgens met elkaar vergeleken. Tot slot hebben we onderzocht of de vogelbiodiversiteit aantoonbaar wordt bepaald door de aanwezigheid van groene elementen in het landschap.

Veel vogelsoorten in plantenrijke zones

De vogelsoort die onze meetapparatuur het meest op heeft gepikt op het ASP was de Winterkoning (meer dan 6.500 keer!), maar dit vogeltje zong zeker niet alleen. Tijdens onze meetperiode in de lente hebben wij in totaal 75 vogelsoorten auditief waargenomen (zie de soortenlijst). De meeste van deze soorten komen voor in de groenere delen van het Science Park zoals in Anna's Tuin en Ruigte. Ter vergelijking: In heel de stad Amsterdam werden er door de VWGA in 2020 tussen de 1 en 66 broedvogels per kilometerhok geteld (van Groen et al., 2022). Ons aantal soorten is dus relatief hoog! Wel zullen onze microfoons naast broedvogels ook overvliegende soorten hebben opgepikt, waardoor ons aantal soorten ook weer wat hoger uitvalt. Ook ging het

aangepast aan het stadsleven, zo blijkt in steden wereldwijd tweederde van de soorten uit zangvogels te bestaan (Neate-Clegg et al., 2023). Onze data schetsen waarschijnlijk dus toch een vrij goed beeld van de vogelpopulatie op ASP. We mogen concluderen dat vooral de plantenrijke delen van ASP thuis zijn voor veel vogelsoorten, die grotendeels tot de orde zangvogels toebehoren.

Vogelzang: de aangenaamste vorm van geluid

Het effect van omgevingsgeluiden op studenten was veelal in lijn met onze verwachtingen. Tijdens de wandeling buiten vonden deelnemers geluid uit de groenere locaties fijner dan uit de stedelijke omgevingen. In de verduisterde kamer werd ook duidelijk dat ze natuurgeluiden aantrekkelijker vonden dan stadsgeluiden, en zich hier zelfs kalmer bij voelden. Hierbij werd vaak aangegeven dat vogelzang de aangenaamste vorm van geluid was. Het was overigens opvallend dat niet van elke vogel het geluid in de smaak viel. Zo vond een groot deel van de deelnemers de roep van de meeuw niet prettig. Ook was vogelzang van een afstandje een fijn geluid, maar niet als het te dichtbij

was. De combinatie van vogelzang op de achtergrond met veel door mensen gemaakte geluiden werd soms ervaren als te druk. Luisteren en zien zijn dus lastig van elkaar los te koppelen in de natuurbeleving,

maar wij hebben aangetoond dat ze beide van invloed zijn op de kwaliteit van de beleving.

Veel vogelsoorten... maar niet overall! Er is werk aan de winkel

Het opnemen van groene ruimtes is

Bij groene ontwikkelingen in bebouwd gebied is het van belang om de akoestische ervaring mee te nemen voor een beter burgerwelzijn.

bij meer dan de helft van de gemeten soorten om zangvogels. Wij hebben gemeten met microfoons, dus het is logisch dat deze groep een groot deel van de metingen innam. Desalniettemin heeft recent onderzoek aangetoond dat zangvogels zich het best hebben

Lijst vogelsoorten maart

Soort	Aantal Opnames
Winterkoning	3197
Groenling	1036
Tijftjaf	998
Pimpelmees	831
Koolmees	316
Heggenmus	214
Halsbandparkiet	151
Scholekster	134
Roodborst	108
Grauwe gans	105
Merel	105
Cetti's zanger	85
Meerkoet	61
Ekster	44
Nijlgans	34
Putter	30
Zwarte Roodstaart	29
Boomkruiper	28
Zwarte Kraai	20
Ijsvogel	19
Waterhoen	19
Zanglijster	19
Wilde Eend	17
Staartmees	16
Koperwiek*	15
Rietzanger	14
Gekraagde Roodstaart	11
Zwartkop	9
Zilvermeeuw	8
Krakeend	8
Kokmeeuw	6
Appelvink	6
Gaai	6
Fazant	6
Geelpootmeeuw	5
Groene Specht	5
Blauwe Reiger	4
Bonte Kraai	4
Smient*	3
Grote Lijster	3
Graspieper	2
Buizerd	2
Kleine Mantelmeeuw	2
Goudvink	2
Tureluur	2
Wintertaling	1
Boompieper	1
Gierzwaluw	1
Houtduif	1
Rietgors	1
Pontische Meeuw	1
Kwak	1
Roestgans	1
Bosruiter	1
Witgat	1
Kerkuil	1

Lijst vogelsoorten april

Soort	Aantal Opnames
Winterkoning	3381
Tijftjaf	1422
Pimpelmees	427
Groenling	356
Heggenmus	243
Rietzanger	225
Cetti's Zanger	222
Koolmees	213
Halsbandparkiet	210
Scholekster	171
Zwarte Roodstaart	144
Grauwe Gans	122
Merel	101
Zwartkop	78
Putter	61
Nijlgans	60
Ekster	46
Gekraagde Roodstaart	34
Krakeend	32
Boomkruiper	31
Meerkoet	31
Zwarte Kraai	30
Roodborst	25
Wilde Eend	24
Zanglijster	21
Waterhoen	17
IJsvogel	15
Grote Bone Specht	10
Tuinfluit	10
Kleine Karekiet	9
Nachtegaal	9
Staartmees	8
Kleine Mantelmeeuw	7
Geelpootmeeuw	5
Aalscholver	5
Rietgors	4
Goudvink	4
Visdief	4
Kokmeeuw	3
Appelvink	3
Holenduif	3
Bonte Kraai	3
Zilvermeeuw	3
Fazant	3
Taigaboomkruiper	2
Huiszwaluw	2
Vuurgoudhaan	2
Kleine Rietgans*	1
Blauwe Reiger	1
Kulfeend	1
Brandgans	1
Koekoek	1
Grauwe Vliegenvanger	1
Fitis	1
Zilverplevier*	1
Boomklever	1
Bosuil	1

groen - Zeer waarschijnlijk
blauw - Mogelijk

*zouden migrerende
individuen kunnen zijn

een vastgesteld doel voor zowel de stad Amsterdam als het ASP. Toch neemt de bebouwing van het park snel toe en is er beperkte ruimte gereserveerd voor natuur. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat hoe groener een gebied binnen het Science Park is, hoe hoger de soortenrijkdom en het aantal zangvogels is. Daarbij hebben wij ook

Naar aanleiding van ons onderzoek hebben wij de handen uit de mouwen gestoken om zelf tastbaar verschil te maken op het ASP. Wij hebben een plotje land aangewezen gekregen en daar de eerst kale grasvlakte verrijkt met struiken, houtwallen en plantenperkjes. Op dit stuk land hebben we ook vogelhuisjes, waterbadjes en voersilo's geplaatst. Wij hebben een workshop gehouden over het ophangen van vogelhuisjes en als laatste een luistersessie georganiseerd op ons veldje om het belang van een goede akoestische omgeving te onderstrepen. Op die manier

'Het vergroenen van het Science Park is een zeer effectieve strategie om zowel de biodiversiteit van vogels te verhogen alsmede de kwaliteit van de akoestische omgeving te verbeteren voor zowel mens als dier'

laten zien dat studenten een voorkeur hebben voor natuurgeluiden boven stadsgeluiden. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het vergroenen van het Science Park is een zeer effectieve strategie om zowel de biodiversiteit van vogels te verhogen alsmede de kwaliteit van de akoestische omgeving te verbeteren voor zowel mens als dier.

hebben we een begin gemaakt met het verbeteren van de fysieke aantrekkelijkheid van Science Park voor mens en dier. Ook hopen we, zowel met ons onderzoek als onze activiteiten buiten, dat mensen hun relatie tot natuur herzien.

Dit is een zeer beknopte versie van ons verslag. Mocht u nog meer willen weten over ons project dan kunt u via het secretariaat van de VWGA met ons in contact komen. Wij hebben veel geleerd tijdens dit project en zijn erg blij met het resultaat. Vanaf het eerste moment was de VWGA erg behulpzaam in het verlenen van hun expertise. Onze dank is groot en wij wensen de gehele werkgroep een prettig vogelen toe!

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

De **Roodborst** zingt toonladders, zachtjes 'waterig' en vlug.

Bronnen

Neate-Clegg, M. H., Tonelli, B. A., Youngflesh, C., Wu, J. X., Montgomery, G. A., Şekercioğlu, Ç. H., & Tingley, M. W. (2023). Traits shaping urban tolerance in birds differ around the world. *Current Biology*, 33(9), 1677-1688.

van Groen, F., Kooijmans, J.L., Timmermans, G., & Wonders, K. (2022). *Vogelatlas Amsterdam. Broedvogels en wintervogels in en rond de hoofdstad. Noordboek*. EAN: 9789056159481

Plasdrasseizoen bijna van start

JOS VROLIJK

FOTO: EWOUT HUIBERS

Binnen, maar ook ver buiten de regio Amsterdam heeft het Landje van Geijssel een vermaarde status als hotspot voor doortrekkende en pleisterende vogels. Dankzij uitgekiend beheer zie je er begin januari de eerste Grutto's. En nog veel meer!

Het landje van Geijssel ligt aan de Hollandrechteweg vlakbij Ouderkerk aan de Amstel, net ten zuiden van de A9 en de Ouderkerkerplas. Vanuit de stad fiets je er langs de Amstel zo heen.

Eigendom en beheer

Sinds 2019 is het landje in eigendom en beheer van Landschap Noord-Holland. Vanaf half januari voert de beheerder het waterpeil op, zodat er

geleidelijk een laagje water op het land staat. Zo ontstaat er een plas-dras. Ideaal voor weidevogels, die graag in de zachte bodem naar voedsel zoeken. In de loop van april gaat het waterpeil weer omlaag. In de zomer en het najaar wordt het land extensief met vee beweid, pas in de loop van de nazomer wordt er een of twee keer gemaaid. Deze wijze van beheer is ruim twintig jaar lang toegepast door de naamgever

HOTSPOT LANDJE VAN GEIJSEL

van het landje: boer Jan Geijssel. In al die jaren is veel ervaring opgedaan met het regelen van de juiste waterstand.

Om de aantrekkingswaarde voor steltlopers te bewaren is het noodzakelijk om kort begroeid grasland in stand te houden en de ontwikkeling van hoger opgaande moerasplanten tegen te gaan. Daarom kiest Landschap Noord-Holland ervoor om het land niet langdurig onder water te laten staan, maar alleen in de periode dat de steltlopers (en met name de doelsoort Grutto) het gebruiken om te pleisteren.

Een indrukwekkend aantal soorten

Hoewel het landje slechts 9 hectare omvat, is het aantal vogelsoorten dat hier op jaarbasis wordt gesignaleerd indrukwekkend. Als we af mogen gaan op waarneming.nl zijn er in de loop der jaren maar liefst 195 verschillende

Gele Kwikstaart op het landje van Geijssel

vogelsoorten gespot. In de periode 1 januari t/m 20 november 2023 werden er ook al 123 soorten gezien. De waarnemingen begonnen dit kalenderjaar al vroeg: op 13 januari 2023 werd de eerste Grutto gesignaleerd en de eerste Wulp al op 5 januari 2023. De aantallen pleisterende Wulpen lopen in de eerste twee maanden van het jaar al snel op tot enkele honderden exemplaren (gemiddeld 300 tot 500 vogels) die iedere avond tegen de schemering vanuit de omliggende weilanden deze rustplek

FOTO: GOOGLE

Het landje vanuit de lucht. Vanaf half januari zet de beheerder het landje onder water

De **IJslandse Grutto** is een ondersoort en roder van kleur dan onze Grutto

opzoeken. Dit blijkt uit slaapplaatstellingen die ondergetekende sinds 2011 voor Sovon Vogelonderzoek verricht.

Gewone en IJslandse Grutto's

Ook de Grutto gebruikt het landje al jarenlang als een vaste slaappleaats. Hier moet bij vermeld worden dat deze groepen uit een mix bestaan van de 'gewone' Grutto (*Limosa limosa*) en de IJslandse Grutto (*Limosa limosa islandica*). De aantallen op de slaappleaats lopen vanaf begin februari op naar een piek begin maart van enkele duizenden exemplaren. In maart 2013 is ooit een maximum geteld van 6.100 exemplaren, maar deze aantallen worden de laatste jaren niet meer gehaald. Omdat er regelmatig kleurringen worden afgelezen en doorgegeven is bekend dat de doortrekkende *Limosa limosa* zowel elders in Nederland als in omliggende landen (zoals Duitsland, Denemarken) tot broeden overgaat. Ook vanuit IJsland worden regelmatig terugmeldingen gerapporteerd, maar die betreffen uiteraard *Limosa limosa islandica*.

Plevieren, steltlopers en ruiters

Behalve door Grutto en Wulp wordt het landje ook als slaap-en/of pleisterplaats gebruikt door behoorlijke aantallen Kievit, Scholekster, verschillende meeuwensoorten en vele andere soorten steltlopers als Watersnip, Kemphaan, diverse plevierensoorten en ruiterachtigen, zoals Kleine Plevier, Bontbekplevier, Goudplevier, Bosruiter, Groenpootruiter en Zwarte Ruiter. Afgelopen jaar is zelfs de Poelruiter gespot. Daarnaast weten allerlei eendensoorten (zoals Slobeend, Wintertaling, Smient, Pijlstaart, Zomertaling) dit landje ieder jaar te vinden. Ook roofvogels als Slechtvalk, Havik, Blauwe Kiekendief en de Zeearend bezoeken (on)regelmatig het landje.

Vogelgriep in 2023

Dat dit soort unieke vogelgebieden in het intensief bewoonde en bewerkte Nederland kwetsbaar is, bleek afgelopen jaar wel weer. Begin maart 2023 werd vogelgriep vastgesteld; er werden elke dag vooral dode Kokmeeuwen

HOTSPOT LANDJE VAN GEIJSEL

aangetroffen die door het H5N1-virus geveld waren. De vogels werden meteen weggehaald door beheerders van Landschap Noord-Holland teneinde verdere besmetting te voorkomen. Vanwege de vrees voor verdere uitbraak van het vogelgriepvirus heeft Landschap Noord-Holland nog overwogen het landje afgelopen voorjaar niet meer onder water te houden maar eerder droog te laten vallen, maar besloot daar uiteindelijk van af te zien. Dit na overleg met virologen en de vogeldeskundigen van Sovon en de Vogelbescherming. Dit omdat onduidelijk was of het virus overdraagbaar was op steltlopers zoals de Grutto. Voor zover bekend zijn er uiteindelijk geen dode Grutto's op het Landje aangetroffen.

Lekkende olie

Daarbovenop is ongelukkigerwijze dit voorjaar aan de zuidzijde een olielekage ontstaan in een elektriciteitskabel die door het landje loopt. Die plek is eerst afgebakend en deze zone is later wél drooggelegd om eventuele verspreiding van de vervuiling te voorkomen. De pleister- en slaapplaatsen liggen vooral aan de noordkant van het

De reparatie van het kabellek

FOTO: JOS VROLIJK

De observatiehut biedt informatie en beschutting

landje en bleven gelukkig in gebruik door de vogels. In de nazomer is het lek gerepareerd en nu is het landje klaar voor een volgend plasdrasseizoen.

Klaar voor de start

Ook in 2024 stelt Landschap Noord-Holland weer actuele informatie beschikbaar via een QR-code op een plakkaat aan de vogelobservatiehut. Vanuit deze hut is de Vogelwerkgroep Ouderkerk actief met voorlichting over de aanwezige vogels en het gebied zelf. Ook organiseert deze vogelwerkgroep samen met Groengebied Amstelland het beheer en onderhoud van deze observatiepost. Na een opruimdag begin januari zijn we straks helemaal klaar voor het nieuwe seizoen!

BRONNEN:

Visbeen, F & Non, w. (2020) Landje van Geijssel, Notitie over natuurdoelen en beheer. Natuurlijke zaken, Heiloo

Groen van, F.M. e.a. (2022), Vogelatlas Amsterdam, Noordboek, Gorredijk.

Bar van Soelen, 16 maart 2023, 'Vogelgriep in gruttoparadijs net buiten Amsterdam', Het Parool

Website <https://waarneming.nl/locations/142862/>

Website <https://www.landschapnoordholland.nl/natuurgebieden/landje-van-geijssel>

Website <https://coherente.nl/ouderkerk/vogelwerkgroep>

FOTO: ADRIE STREEFLAND

Met een natuurliefhebber op pad

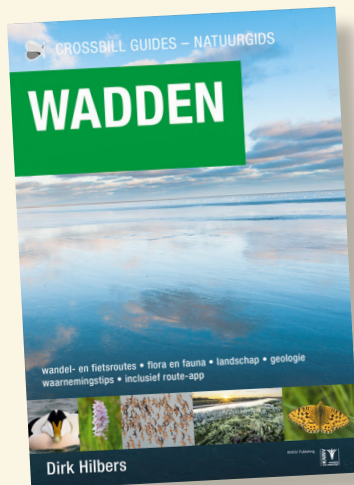
ANOUK ZUURMOND

Boeken

Voor veel vogelaars zullen de wadden een bekend terrein zijn: het is onmiskenbaar een van de meest interessante gebieden om vogels te kijken en in 2017 werd het verkozen tot 'mooiste natuurgebied van Nederland'.

Het was de favoriete vakantiebestemming van mijn ouders, dus als kind heb ik het vogelen ontdekt tijdens de vele zomers op Texel in de jaren tachtig. Ik hoefde voor die vogels niet eens naar de Slufter of de Mokbaai – ik kon gewoon in mijn eentje om de hoek van ons vakantiepark in een berm gaan liggen met mijn kijker. Daar keek ik in alle rust uit op een meertje, of misschien was het eerder een kleine poel, waar allerlei steltlopers aan kwamen waaien om mijn nog zeer beperkte determineervermogen danig op de proef te stellen. Dat poeltje was onderdeel van een gebied dat nog in ontwikkeling was; ik had zo het vermoeden dat een uitbreiding van het betreffende vakantiepark in het omgevingsplan stond.

Vorig jaar was ik terug op Texel, tijdens de meivakantie, dertig jaar later. Inderdaad, het vakantiepark was nog groter geworden. Den Burg was bijna zo druk geworden als de Kalverstraat op zaterdagmiddag. Ik kon kiezen uit verschillende professionele vogelexcursies, met korte wandelingen, langere tochten over het wad of zelfs met een busje langs de bekende vogelboulevard. Veel van die excursies waren al ruimschoots volgeboekt. Ik trok er in mijn eentje op uit om vanachter een kijkscherm over het renvogelveld te turen. Even dacht ik

Wadden. De Natuurgids door Dirk Hilbers is een uitgave van Crossbill Guides en kost € 27,95

wat rust te hebben gevonden – totdat een Duitse vrouw met een grote hond opeens verscheen in het fragiele duingebied achter het kijkscherm. De hond liep los en sprong enthousiast tegen me aan. Het is een wankel evenwicht geworden, daar op de wadden, tussen natuurliefhebbers, huisdieren, toeristen en de lokale flora en fauna.

De kruisbek: het belang van context

Het is de inzet van de Stichting Crossbill Guides om natuurgidsen te publiceren die bijdragen aan bewustwording van het belang om dat wankle evenwicht tussen mens en natuur te beschermen. De ecologische natuurreisgidsen zijn bedoeld om het publiek te enthousiasmeren voor natuur en draagvlak te creëren voor natuurbescherming. In hun uitgave over de wadden uit 2019 betekent dat dat je als lezer

Lepelaars op Vlieland

soms wat streng wordt toegesproken: “Wadvogels en het waddenleven in het algemeen zijn gebaat bij rust. Net als de Waddenzee-bezoekers overigens”. Fratsen zoals “sporten op het wad, vrijgezellenfeestjes in de speedboot en zand-plaat yoga” trekken volgens de auteur Dirk Hilbers “een onnodig zware wissel op Nederlands’ belangrijkste natuurgebied” (p. 352).

Goed, de yoga-mat laten we dan maar thuis – er zijn gelukkig interessantere dingen te ondernemen. Hilbers is bioloog en docent bio-ethiek aan de Universiteit van Amsterdam en heeft duidelijk veel research gedaan voor deze natuurreisgids. Met enige bravoure, zo stelt hij, hebben ze daarom de Crossbill Guide Wadden ‘Dé Natuurgids’ genoemd, gericht op mensen die de natuur ontdekken en beleven, “van actieve buitenmensen tot comfortminnende leunstoelreiziger” (p. 4). Het logo van Crossbill Guides is de merkwaardige snavel van de kruisbek (de ‘crossbill’ in het Engels), die eigenlijk alleen goed begrepen kan worden als je wat meer context hebt over deze vogel. De vreemde snavel wordt immers verklaard door het feit dat die als een soort tang functioneert om dennenkegels te openen. Het bieden van zoveel mogelijk context is ook de opzet van de Crossbill Guides: de waddennatuur wordt in deze gids uitgebreid beschreven in termen van historische

en geologische ontstaansgeschiedenis, verschillende landschappen en actueel beleid van natuurbescherming.

De eerste twee delen van de gids bieden vooral deze beschrijvende context, waarin de auteur zich focust op landschap en flora en fauna. Het hoofdstuk over vogels is voor vogelaars niet alleen informatief, maar bevat ook allerlei praktische tips. Het is onderverdeeld in verschillende vogelhabitats (wad, kwelders, polders, zoetwatermoerassen, bos) en voor elke habitat is een lijst opgenomen met veel voorkomende soorten, inclusief prachtige foto’s. Er wordt bovendien uitgelegd hoe je dat nu precies aanpakt om wadvogels te kijken, of vogels in de polders te observeren: er wordt verwezen naar de verschillende routes en locaties, de juiste momenten in het jaar om dat te ondernemen en welke voorbereidingen je moet treffen (inclusief “natte sokken waarschuwingen”).

Het knappe van deze gids is dat deze eerste twee delen geen saaie opsomming zijn van feitjes en praktische suggesties. De auteur veroorlooft zich regelmatig een wat creatievere schrijfstijl dan je gewend bent in natuurgidsen. Zo wordt in de sectie over dwaalgasten opeens het perspectief van een verdwalende vogel ingenomen, die op de lange reis het vage voorgevoel krijgt dat er iets aan de hand is. De dwaalgast komt tot een dramatisch besef: “Er is iets gigantisch misgegaan. Je duikt het eerste het beste bosje in en ontdekt dat je vertrouwde Russische soortgenoten hebben plaatsgemaakt voor vreemde Friese snuiters” (p. 136). Het maakt de Crossbill Guide Wadden tot een prettig boek om te lezen, ook als je gewoon op de bank in een Amsterdams appartement zit.

Crossbill Foundation

Dirk Hilbers is de drijvende kracht van de Crossbill Guides Foundation, een Nederlands-Europese non-profitorganisatie. Met natuurreisgidsen van IJsland tot Extramadura is het aanbod het meest uitgebreide van Europa. Naast deze serie Engelstalige gidsen richt Crossbill zich de afgelopen jaren op Nederland. Naast de editie over de Wadden zijn er nog drie andere uitgaven over Nederlandse natuurgebieden: de Achterhoek & Liemers, Weerribben-Wieden en de Veluwe.

Een volle dag onder de pannen

Het derde deel van de gids is het meest omvangrijk: daarin worden de 28 mooiste routes van de wadden – en daar vallen dus niet alleen de eilanden onder, maar ook het vasteland dat grenst aan de Waddenzee – uitgebreid beschreven. Afhankelijk van het type landschap is gekozen voor wandel- of fietsroutes en de meeste routes zijn “lekker lang gemaakt, zodat je een volle dag onder de pannen kunt zijn” (p. 5). De gids blinkt in dit onderdeel echt uit: je kunt niet alleen kiezen tussen wandelen of fietsen, maar ook tussen routes meer gericht op vogels of bijzondere planten en insecten; de lange routes zijn bovendien makkelijk op te knippen in kortere tochten. Op de bijbehorende kaartjes zijn de interessante punten zoals kijkhutten duidelijk aangegeven en in aparte kaders staat genoteerd welke soorten zich wanneer in het jaar op deze punten kunnen bevinden. Bijbehorende teksten geven inderdaad historische en geologische context, maar ook heel handige suggesties, zoals: “vanuit de hut is het ochtendlicht het beste om vogels te kijken” (p. 172). Horecagelegenheden om tussendoor te pauzeren

worden ook genoemd. De bijbehorende app zorgt ervoor dat je de routes ook mee kunt nemen op je mobiel, waarbij je in de app de informatie krijgt over de wetenswaardigheden van de tocht. Het laatste deel van deze natuurreisgids bestaat uit allerlei praktische informatie: op stap met de kinderen, de rolstoeltoegankelijkheid van gebieden, natuurorganisaties, excursies en geheel passend bij de ecologische ambities van de Crossbill Guides: advies voor accommodaties, restaurants en lokale producten van bedrijven met een sterke band met de natuur. Ook voor de doorgewinterde waddenliefhebbers zullen deze suggesties nog waardevol zijn; “korexkursies” of “dark sky wandelingen” zijn toch net weer wat anders dan de welbekende robbentochten. De gids eindigt met een overzicht van het “waddenjaar”: waar je het beste kunt zijn tijdens welke maanden. Maar, zo stelt Hilbers: “Het mooie van de Wadden als vogelgebied is dat het eigenlijk geen laagseizoen kent”; de Wadden bieden “dagen, weken, jaren van vogelgenot” (p. 114). De Crossbill Guide Wadden laat dat overtuigend zien en draagt duidelijk een steentje bij aan dat vogelgenot.

**WIL JE KANS
MAKEN OP HET
RECENSIE-EXEMPLAAR?**

**Stuur dan voor
1 februari een mailtje
naar secretariaat@vogelsamsterdam.nl**

Voorjaarsfenologie 2023

ELLEN DE BRUIN

De lente van 2023 wordt omschreven met “normale temperatuur, nat en vrij zonnig”. Maart was iets zachter dan normaal maar april was juist koeler dan het gemiddelde. De 20 graden werden pas bereikt in mei. Zowel maart als april waren zeer nat; in de tweede helft van mei werd het droger en zonniger (bron: knmi.nl).

Van de 39 soorten waarvoor een bandbreedte is bepaald arriveren er in 2022 dertien vroeg; dat wil zeggen dat de eerste waarnemingsdatum in 2023 vóór de startdatum van de bandbreedte (berekend tot en met 2022) valt. Het gaat hier om Lepelaar, Kluut, Bontbekplevier, Grutto, Nachtegaal, Zwarte Roodstaart, Gekraagde Roodstaart, Snor, Braamsluiper, Tuinfluiter, Zwartkop, Tjiftjaf en Bonte Vliegenvanger. Laatstgenoemde soort verschijnt voor het eerst op 10 april; in de waarnemingenrubriek in De Gierzwaluw jg. 61 nr. 3 (oktober 2023) stond abusievelijk 10 mei vermeld. Kleine Karekiet en Fitis zitten net op het randje; deze soorten worden in 2023 voor het eerst waargenomen op dag 1 van de bandbreedte. Zowel Zomertortel als Wielewaal arriveren laat ten opzichte van de bandbreedte. Niet erg veelzeggend, gezien het lage aantal waarnemingen van deze soorten. In 2023 is één eerste datumrecord

Lepelaar fouragerend op de binnenplas bij IJdoorn

verbroken: op 1 januari 2023, en dus de vroegste waarneming ooit, wordt een eerste kalenderjaar Lepelaar gezien in Polder IJdoorn. De soort overwintert vaker de laatste jaren. De Nachtegaal in De Hoge Dijk is de tweede vroegste waarneming ooit.

Een winterse waarneming van een Boerenzwaluw in het Ilperveld op 31 januari (Nico Dekker) is niet meegerekend. Van Zwarte Roodstaart zijn er waarnemingen vanaf 6 januari; de eerste zang werd echter gehoord op 9 februari, in Bullewijk in Zuid-Oost.

Lees verder op vogelsamsterdam.nl

Al jarenlang wordt deze voorjaarsfenologie bijgehouden. Voor de berekening en de methode van gemiddelde vroegste waarnemingsdatum (gvd) en bandbreedte verwijs ik naar de website van de VWGA (vogelsamsterdam.nl/voorjaarsfenologie). De berekende waarden ontving ik zoals ieder jaar van Jan van Blanken, waarvoor dank. Op de website is ook de zgn. overall fenologielijst te vinden. In deze lijst worden van de geselecteerde soorten de eerste en tweede vroegste datum aller tijden genoemd.

Help je ook mee?

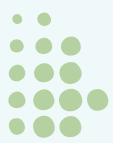
Ik zou graag iedereen willen verzoeken vroege voorjaarswaarnemingen van (zang-)vogels te registreren op waarneming.nl, mét vermelding of de vogel zingt of niet en bij voorkeur vergezeld van een foto- en/of geluidsfragment. Bij voorbaat dank!

In Onderstaande tabel, met daarbij de naam van de waarnemer(s), staat de datum waarop 40 trekvogelsoorten voor het eerst zijn waargenomen in het voorjaar van 2023. Alle waarnemingen zijn afkomstig van de website (adam.)waarneming.nl.

	Voorjaarsfenologie 2023	vroegste datum	locatie	waarnemer	periode	n	gvd	bandbreedte
1	Zomertaling	18-3-2023	Kinsel	LIJ	1960-2022	63	20-3	7/3-2/4
2	Purperreiger	10-4-2023	Vijfhoek	EdB, GvD, RivD				
3	Lepelaar	1-1-2023	Polder IJdoorn	EV	1962-2022	60	28-2	29/1-30/3
4	Boomvalk	5-4-2023	Vijfhoek	FV	1960-2022	63	12-4	29/3-26/4
5	Kluut	2-2-2023	Bovenkerkerpolder	AJ	1965-2022	57	4-3	9/2-27/3
6	Kleine Plevier	14-3-2023	Schiphol	CW	1959-2022	63	28-3	10/3-15/4
7	Bontbekplevier	12-2-2023	IJburg	EH	1972-2022	50	28-2	16/2-12/3
8	Grutto	13-1-2023	Landje van Geijssel	AS	1958-2022	65	14-2	28/1-3/3
9	Groenpootruiter	5-4-2023	Durgerdammergouw	FK	1965-2022	56	10-4	27/3-24/4
10	Visdief	10-4-2023	Bovenkerkerpolder	FS	1956-2022	67	7-4	30/3-15/4
11	Zwarte Stern	26-4-2023	IJburg	AB	1961-2022	59	24-4	13/4-5/5
12	Zomertortel	4-6-2023	Koenenkade A'damse Bos	Fve	1959-2022	61	4-5	24/4-14/5
13	Koekoek	13-4-2023	NT Klarenbeek	PvdL	1957-2022	66	20-4	12/4-28/4
14	Gierzwaluw	16-4-2023	Zonneuweide A'damse Bos	MR	1954-2022	67	18-4	12/4-24/4
15	Oeverzwaluw	26-3-2023	Vijfhoek	GvD	1958-2022	61	8-4	24/3-23/4
16	Boerenzwaluw	20-3-2023	Zeeburgereiland	KD	1954-2022	69	28-3	18/3-7/4
17	Huiszwaluw	6-4-2023	Kinsel	TvZ	1959-2022	64	14-4	3/4-25/4
18	Gele Kwikstaart	26-3-2023	Zeedijk Waterland	PR	1957-2022	65	30-3	18/3-11/4
19	Nachtegaal	5-4-2023	De Hoge Dijk	EdB	1956-2022	67	15-4	10/4-20/4
20	Blauwborst	18-3-2023	Vijfhoek	FV, GvD	1982-2022	41	20-3	10/3-30/3
21	Zwarte Roodstaart	9-2-2023	Bullewijk	PvdL	1961-2022	61	24-3	9/3-8/4
22	Gekraagde Roodstaart	3-4-2023	Vijfhoek	HJK	1958-2022	65	16-4	4/4-28/4
23	Paapje	22-4-2023	Polder IJdoorn	JV	1965-2022	52	27-4	17/4-7/5
24	Tapuit	30-3-2023	Landje van Geijssel	MF	1960-2022	61	7-4	25/3-20/4
25	Sprinkhaanzanger	6-4-2023	Brettenzone	CF	1963-2022	55	14-4	4/4-24/4
26	Snor	2-4-2023	Botshol - Kleine Wije	GvdV	1957-2022	61	12-4	3/4-21/4
27	Spotvogel	6-5-2023	Diemerpark	SH, LIJ	1957-2022	66	6-5	30/4-12/5
28	Bosrietzanger	4-5-2023	Brettenzone	CF	1957-2022	66	4-5	25/4-13/5
29	Kleine Karekiet	12-4-2023	Termietergouw	SN	1957-2022	66	22-4	12/4-2/5
30	Rietzanger	29-3-2023	Volgermeer	TvZ	1957-2022	66	6-4	28/3-15/4
31	Braamsluiper	7-4-2023	De Kluut, Halfweg	PT	1956-2022	67	19-4	12/4-26/4
32	Grasmus	17-4-2023	Gemeenschapspolder	EV	1955-2023	67	20-4	13/4-27/4
33	Tuinfluter	14-4-2023	A'dam - Noord	TN	1957-2022	66	20-4	15/4-25/4
34	Zwartkop	25-2-2023	Westgaarde	PT	1957-2022	66	1-4	18/3-15/4
35	Fluiter	5-5-2023	Bosbaanweg	PH	1959-2022	58	1-5	23/4-9/5
36	Tijftjaf	12-2-2023	A'dam-Oost	ZH	1960-2022	63	4-3	19/2-17/3
37	Fitis	18-3-2023	Diemerpark	FvG	1956-2022	67	26-3	18/3-3/4
38	Grauwe Vliegenvanger	6-5-2023	De Hoge Dijk	SH, LIJ	1958-2022	64	3-5	23/4-13/5
39	Bonte Vliegenvanger	10-4-2023	A'dam-Oost	GM	1960-2022	61	25-4	16/4-4/5
40	Wielewaal	21-5-2023	Zonneuweide A'damse Bos	WvdS	1955-2022	66	10-5	1/5-19/5
		21-5-2023	Gaaspark	AS				

Gebruikte afkortingen

AB	Alwin Borhem	FVe	Frank Verkaik	PH	Peter Huigen
AJ	Auke Jansen	FVG	Frank van Groen	PR	Pim Rijk
AS	Adrie Streefland	GM	Gijs Mulder	PT	Paul Tak
CF	Cornelis Fokker	GvdV	Gijs van der Voet	PvdL	Pieter van der Linden
CW	Cor Wies	GvD	Guus van Duin	RvD	Ricardo van Dijk
EdB	Ellen de Bruin	HJK	Harm Jan Kiewit	SH	Sander Hietkamp
EH	Ewout Huibers	JV	Jeroen Versteeg	SN	Stijn Nollen
EV	Els Velzing	KD	Katrien Depuydt	TN	Tello Neckheim
FK	Frenk Koelmans	LIJ	Lodewijk IJlst	TvZ	Tim van Zwieten
FS	Fred Scholte	MF	Michel Floris	WvdS	Wim van der Schot
FV	Frank Visbeen	MR	Milan Robert	ZH	Zainal Haberham

Waarnemingen juli-september 2023

ELLEN DE BRUIN

FOTO: MARIANNE SLOT

Het derde kwartaal van dit jaar was vooral een natte periode. Toch weerhield het vogelaars niet om mooie soorten te vinden. Eigenlijk te veel om op te noemen; naast leuke sterns en wat jagers waren Eiders, Flamingo, Zwarte Ooievaar, Noordse Stormvogel, Grauwe Klauwier en 2 Gestreepte Strandlopers de hoogtepunten. En nog veel meer, alles hieronder te lezen.

Veel waarnemingen van **Koereigers** in deze periode

Voer jij ook waarnemingen in?

Zorg dat je je waarnemingen van het volgende kwartaal tijdig invoert op waarneming.nl. Dat kan via de website of de app iObs. Voeg bij interessante waarnemingen zoveel mogelijk informatie toe in de daarvoor bedoelde schermvelden, zoals aantal, geslacht, kleed, gedrag en telmethode; een kleine moeite maar een waardevolle aanvulling. Lever bij (regionale) zeldzaamheden een foto, film- of een geluidsfragment of een duidelijke beschrijving van de kenmerken.

WATERVOGELS

Slechts één juli-geval van **Pijlstaart**: een vrouwtje verbleef van 9-12/7 in Polder IJdoorn (MB, LH, AS, EV). **Zomertaling** broedt ongetwijfeld in onze regio, maar jongen worden zelden gemeld. In Polder IJdoorn worden op 18/7 8 pulli gezien; “vanuit kijkscherp helemaal links op de plas, met telescoop te zien. Vrouw met gestreepte kop rondom oog en donkere snavel. Pullen zwemmen vlak voor haar uit langs het riet” (MF). Vroege **Toppers** betreffen vrouwtjes en worden gezien op de Gouwzee op 27/9 (WvdS) en bij de Kruithoorn op 29/9 (RuB). Hoogste aantal **Krooneenden** in de Kinselbaai: op 11/7 een melding van 120 man en 30 vrouw (AS). Op 8/9 wordt een nogal onduidelijke foto geüpload van 3 **Eiders** in het Oostelijk Havengebied met de opmerking “erg groot” (Ruud Jansen). Toch klopt de soort, en wellicht zijn ze blijven hangen, want op 16/9 vliegen er 2 vrouw/vrouwkleed naar zuid over de Vijfhoek (FV, RB).

De eerste **Grote Zaagbek** van deze periode is een naar noord vliegende vogel in eclipskleed over het IJmeer op 24/8 (WvdS). De eerste **Middelste Zaagbek** van deze periode is een vrouwtje op 8/9 in de Kinselbaai (FvG). Waren er vorig jaar in het derde kwartaal geen meldingen van **Brilduiker**, dit jaar is

dat anders. Al op 9/7 zitten er 2 in Polder IJdoorn (LH, MB) en zowel in augustus als in september 3 meldingen.

Opvallende waarneming is een **Noordse Stormvogel** ter plekke op het klinkerpadje van Marken op 8 juli ("Petra"). Je denkt hier dan toch al gauw aan een verzwakte vogel, al of niet met vogelgriep... Een zeer zeldzame soort in onze regio; de enige andere waarneming deze eeuw was op de beruchte dag van 11 november 2007 waarop wel meer zeldzame zeevogels werden gezien op het IJmeer.

Op 1/7 vliegt een **Flamingo** over de Kinselbaai (Zimbo Boudewijns, SL). Op 6/9 is er weer 1 aanwezig op dezelfde plek (1e wrn. FV). Bij de oosterburen in Het Gooi is een 2kj Flamingo aanwezig op het IJmeer ter hoogte van Muiderberg in de periode 21-27/9; zeer waarschijnlijk gaat het om dezelfde vogel.

Op 28/7 wordt een 1kj **Zwarte Ooievaar** gezien, merkwaardig genoeg in het Vondelpark (1e wrn. "Lin vD"). Op 29/7 een waarneming op het Spui; "zeer hoog vrijwel zonder vleugelslag overzeilende ooievaar met geheel zwarte vleugels waartussen geheel witte romp. Opgepikt tijdens het kijken naar de laatste Gierzwaluwen, die eveneens erg hoog vliegen, niet meer gebonden aan kolonies" (Ruud Vlek). Op 30/7 vliegt er 1 over de Volgermeer (Thijs Meijer) en een kwartier later over Polder IJdoorn; "vogels op plasdras schrokken van de hoog overvliegende Zwarte Ooievaar" (LIJ).

Blijf kritisch bij Merlin en Obsidentify

Veel waarnemers gebruiken inmiddels automatische herkenningsoftware als Obsidentify (foto's) en Merlin (geluiden) om een soort op naam te brengen. Prima om een idee te krijgen, maar blijf kritisch. Baseer je op de waargenomen kenmerken; de software zit er wel eens naast. En zonder te belerend te willen zijn, het kan heel leerzaam zijn zelf iets uit te zoeken, in een boek, of op internet.

FOTO: RUTGER RODSCHEID

Het bezoek van de **Zwarte Ooievaar** werd niet door iedereen op prijs gesteld, 28 juli, Vondelpark

Een maand later, op 30/8, vliegen er 2 over Westpoort; “geheel zwarte vleugels” (Rob Sammels). Hoge aantallen van **Lepelaar**: op 23/9 vliegen in totaal 97 Lepelaars naar zuid achter de Kinseldam (FvG). Hier op 9/8 een geringde vogel: “eerste waarneming in vijf jaar, geringd 2-6-2018, Slaakeiland” (RBos); dit ligt in het Krammer Volkerak.

Roerdompen worden gezien in de Baai van Ballast, Polder IJdoorn en de Volgermeer, **éénmaal** in de Gaasperzoom, Lutkemeer en Ilperveld en tweemaal in Varkensland. Iemand waarschuwt tijdens zijn waarneming op 23/7 bij Polder IJdoorn: “gezien terwijl ik wachtte op de ANWB Wegenwacht, die constateerde dat de katalysator onder mijn auto was gestolen. 2 uur vogelen eindigde dus met een (Roer)domper” (TH). Op 24/8 wordt de soort vastgelegd op een nachtreclorder in de Watergraafsmeer (GvD). De vanaf 19/6 waargenomen **Woudaap** in de Volgermeerpolder wordt ook gemeld vanaf het begin van het kwartaal tot 1/8, met op 27/9 nog een late melding: “niet meer door mij hier verwacht, maar toch twee keer gehoord. Na mijn ervaringen hier in juni en juli was de roep onmiskenbaar” (EV). Op 7/9 wordt er 1 gehoord 's avonds over Keizer Karelpark te Amstelveen; “5-6 keer roepend. Nasaal kweh. Direct gecontroleerd op Birdsounds en kwam heel goed overeen in geluid en sequentie” (Rob ter Ellen). Op 21/9 wordt een adulte vogel gezien in Varkensland; “vloog op bij het langs varen uit een pas gemaaid gedeelte natte del” (ND).

Naast de bekende Artisgevallen zijn er, vanaf 4/7, maximaal 4 **Kwakken** aanwezig op Zeeburgereiland (1e wrn. NvdW). Een adulte Kwak wordt gezien op 5/7 in het Flevopark (“Ethan”), op 4/8 in het Oosterpark (ED) en op 11/8 langs de Amstel (Guus Muller). Op 6/7 vliegen er 3 over de noordwestelijke grachtengordel; “tijdens Gierzwaluwen inventariseren” (Hugo Wieleman). Op 4/8 is er een juveniele vogel in stadsdeel Westerpark (WvdS). Op 25/8 vliegt er 1 over het Vondelpark “tijdens de avondvoorstelling in het openluchttheater” (Silvan Laan). De soort

FOTO: WIM VAN DER SCHOT

6 juli zat er een **Kerkuil** in Zuiderwoude

duikt verder op in volkstuinten, zoals VTC Amstelglorie, VTC Sloterdijkmeer en Tuinpark Nieuw Vredelust te Duivendrecht. Hoge aantallen van **Koereiger** in deze periode, op veel verschillende locaties, de meeste in Waterland. Hoogste aantal is 17 overvliegend naar noord over het Amsterdam-Rijnkanaal op 16/9 (RvD, EdB). Hetzelfde aantal is op 28/9 aanwezig langs de Rijnweg; “Zuid-Europese taferelen” (MS). Op dezelfde datum om half 8 ’s avonds worden 13 vogels geteld op de Kinseldam (SL, LH). Op 21 en 25/8 worden resp. 3 en 4 juveniele vogels gezien met 2 adulte: “familiegroep? Mooi taferel op de Kinseldam. Alles bij elkaar een soort Sensation-White optreden: alle soorten witte reigers en Lepelaars bij elkaar. Alleen Ivoormeeuw ontbrak nog...” (RB). In augustus en september veel meldingen van **Kleine Zilverreiger**; in juli slechts 1 waarneming op 28/7: 1 vogel bij het zgn. “Witooegendenplasje” ten oosten van de Vijfhoek (HJ). In de Baai van Ballast wordt op 30/8 veel **Purperreigers** geteld; “vrij hoog aantal voor deze locatie lijkt me. Rond 20:15 een eerste individu het riet in zien vliegen. Tot 20:35 gewacht en in totaal 14 individuen geteld, waarvan de meeste via dezelfde vliegroute uit oostelijke richting kwamen vliegen. Prima kans dat het er nog meer waren, die voor of na mijn telling arriveerden” (Sam Reitsma). Laatste waarneming van deze soort is op 28/9, een opvliegende 1kj vogel aan de Rijnweg (MS).

ROOFVOGELS & UILEN

De meeste waarnemingen van **Visarend** komen van de Vijfhoek en omgeving, de eerste op 28/7 (Jip Oudes). Andere plekken waar de soort gezien wordt, zijn o.a. Diemerpark, IJburg, de Aetsveldsche Polder, Botshol en Polder IJdoorn. Veel meldingen van **Wespendief** op de Vijfhoek en omgeving; waarbij veelvuldig de roep wordt gehoord. 7/7 «vlinderende man, opgepikt op roep» (HJ). 30/7 «eerst vrouw en man opstijgend, druk fluitroepend. Dreven uiteindelijk af naar het oosten. Vrouw kwam daarna terug en verdween de Vijfhoek in, waarna een tweede man opsteeg met een raat in de klauwen. De eerste man - herkenbaar aan o.a. een dubbele band op de handpennen en rui aan de middelste staartpennen - wordt hier vaker gemeld, en kwam ik vorige week tegen bij de afwatering van het Naardermeer. Fluitroepen en opzichtig gedrag, plus het feit dat er na storm Poly plots een hoop verschillende exemplaren worden gemeld hier, doet mij vermoeden dat het hier niet om een broedgeval gaat. Tweede man - vrijwel gaaf kleed, enkele band op de handpennen, wat donkerder hals - is hier ook al vaker gezien, ook toen voedsel transporterend. Broedt wellicht in Het Gooi? Vrouw steeg om 17:05 wederom op en vertrok weer naar het oosten. Ook met raat in de klauwen, zie ik na opblazen foto. Wellicht dan toch ook een Gooibroeder» (ZH). 7/8 «zelfde vrouw als eerder, man het exemplaar met de dubbele band op de handpennen en de ontbrekende middelste staartpen. Vogels vlogen gelijktijdig op, klommen naar enorme, niet meer met het blote oog zichtbare hoogte, en dreven af naar oost. Man tegen vieren weer terug, na even ruzie gemaakt te hebben met de burens (de Zearenden; red.)» (ZH). In het Amsterdamse Bos wederom een broedgeval van Wespendief. Dit keer zijn er 2 jongen waargenomen: op 10/8 «jongen al vliegvlug, één donker, één licht. Werden met hoge frequentie op het nest gevoerd door de man, die niet geheel blij was met het feit dat ik hem betrapte, en meteen afleidingsgedrag liet zien en horen». 15/8 «één van de jongen flink aan de wandel. Pa bracht in kort tijdsbestek weer meermaals voedsel aan». 18/8 «vandaag was het lichte jong aan de wandel. Pa bracht nog een raat, maar alles verliep vandaag stil; zowel geen bedelroep als

geen contactroep gehoord. Ook een vogel hoog in de lucht, mogelijk gewoon de territoriale man. Om 16:27 vloog het lichte jong nog een flink rondje. Het donkere jong vandaag niet gezien». 23/8 «het lichte jong langdurig in de lucht, veel ravottend met buizerds. Op veel plekken in een straal rond het nest te zien» (ZH). Het hoogste aantal op trek is 9 over de Vijfhoek, op 28/8 (GvD).

Maar liefst 3 waarnemingen van **Grauwe Kiekendief**, alle 1kj vogels: op 19/8 in de Volgermeer (J. van Berckel), op 22/8 in de Baai van Ballast (Tonny Bakker e.a.) en op 10/9 over de Aetsveldsche Polder; “slanke kiek, duidelijk geen boa; achtervolgd door Kraaien en vloog daardoor helaas weg naar het noordwesten” (EdB, RvD).

Er is al veel geschreven over het broedgeval van de **Zeearend** in de Baai van Ballast ten oosten van de Vijfhoek. Beide oudervogels zijn geringd (zie verder het artikel in de vorige Gierzwaluw) en 5kj vogels; ontzettend stoer om nu al een succesvol broedsel voort te brengen. Er zijn vele waarnemingen op deze locatie en het omringende gebied op nagenoeg iedere dag van het kwartaal. Dus toch maar wat citaten; 9/7 «het nest is amper te zien. Je moet het weten. Als de juveniele Zeearenden hun vleugels strekken, pas dan zie je het goed. Soms zie je een kopje» (TV). 19/7 «gisteren verliet 1 juveniel het nest. Vandaag zijn de 2 adulten zichtbaar aanwezig, cirkelend boven het nest. Vrouwkje sloeg een vis in de Baai van Ballast, en bracht die naar het nest, waar 1 juveniel zichtbaar aanwezig was. De andere is even uit beeld» (AS). Het embargo op de waarnemingen is er niet voor niets, maar of het veel heeft geholpen is onduidelijk; 16/8 «adult werd helaas verjaagd door twee mensen in een bootje die hem graag van wat dichterbij wilden zien. Toen de vogel zich naar west verplaatste scheurde het bootje erachteraan, om voor anker te gaan in de Baai van Ballast. Zucht...» (ZH). Regelmatig waren er gemakkelijke ontmoetingen met Visarend, Wespendif of Reuzenster. Af en toe worden er uitstapjes gemaakt naar Waterland en Weesp. Waarnemingen van Zeearend iets verder weg: op 26/8 1 in de Botshol (Rob Idema), op 27/8 2 subadulte vogels naar zuid over A'dam-Zuidoost (Maarten Bujs) en op 3/9 vliegt er een 1kj naar noord in de Bovenkerkerpolder (Sven Rijnbeek).

Smellekens worden gemeld in de Aetsveldsche Polder op 16, 22 en 26/9 (EdB, RvD, Martijn Lok) en op de Vijfhoek op 30/9 (GvD, FV, RB).

Op 6/7 wordt een **Kerkuil** gefotografeerd in Zuiderwoude (WvdS). Op 22 en 29/7 worden er Kerkuilen gemeld in de Middelpolder (AG). Op 4/9 wordt er 1 gehoord in Weespersluis (SW). Op 8 en 18/7 worden **Steenuil** gemeld in Polder de Rondehoep (Jafeth Heijstek, FvG). Jonge **Bosuilen** worden gezien/gehoord in Slotervaart op 14/9 (Jan Jongejans, Wendela Tenner) en in Oost op 16/9 (Harm Jan Kiewiet). Jonge **Ransuilen** worden gezien en gehoord in Sloterpark, Holysloot, Muiden, de Schellingwoudersche, VTC Osdorp, Groenelaan, Aalsmeer, Diemerpark, Gaasperpark en de Watergraafmeer. Op 17/7 en 1/9 wordt een **Velduil** gezien in Varkensland (Fred Scholte, ND) en op 19/7 1 in het Ilperveld (Stefan Vermeulen, Hanneke Lankhof). Op de zandvlakte van IJburg II is er 1 aanwezig op 26/9 (WvdW). Op 30/9 vliegt er 1 naar zuid over de Vijfhoek (RB, FV, GvD).

STELTLOPERS

Op 9/7 vliegen er 4 **Steltkluten** in noordoostelijke richting over Polder IJdoorn (Martijn de Vries). Een succesvol broedgeval aan de Broekergouw; werden er op 26/6/ 4 pulli waargenomen, begin juli huppelen er nog 3 pulli rond op het terrein dat bedoeld is voor de kweek van Lisdodde. Vanaf 10/7 zijn er nog 2 te zien; voor het laatst waargenomen op 10/8 (vele waarnemers). De ouders worden regelmatig ook in de Volgermeer gezien. Op 24/7 vliegt er een Steltklut naar zuid in het

FOTO: MARK BAAS

Van 9-20 september zitten er max twee **Krombekstrandlopers** op de Kinseldam

Oostelijk Havengebied; “hoog, duidelijk de uitstekende poten te zien” (TV). Op 9 en 11/8 wordt er ook 1 gezien in Polder IJdoorn (Kees de Jager, Valentijn van Benthem, Els Wiggers). Het hoogste aantal van **Kluut** is 92 op 2/9 in Polder IJdoorn (Walter Appels). Het is op deze locatie waar ook de enige juveniele vogel wordt gemeld, op 2/7 (MF).

Er zijn enkele meldingen van **Zilverplevier** in de regio. In één geval gaat het om meer dan 1 vogel, namelijk 3: langs de Uitdammerdijk op 12/9 (Eldert Groenewoud). Hoogste aantal **Bontbekplevier** is 31; twee groepen van resp. 10 en 21 vliegen naar zuid over de Vijfhoek op 3/9 (FV, RB). Jonge **Kleine Plevieren** worden gemeld in Polder IJdoorn in de periode 1/7-1/8 (1e wrn. NA). Daarnaast op 17/7 aan de Broekergouw (AS) en aan de Uitdammer Die (MS), langs de Poppendammerweeren op 19/7 (Daan van der Hoeven) en op 25/7 zowel in Geuzenveld-Slotermeer (Luella van Turnhout) als in de Lutkemeerpolder (Tycho Fokkema). Op 6/9 wordt een roepende **Morinelplevier** gemeld in de Aetsveldsche Polder; “naderend vanuit NO (8x roep). Toen plots stil, mogelijk dus ingevallen op akker maar niks kunnen vinden. Geen opname” (NvdW).

Vanaf 6/9 tot einde kwartaal zijn er max. 2 **Rosse Grutto's** op de Kinseldam (1e wrn. WP). Hoogste aantal van **Regenwulp**: op 26/7 worden er 20 gemeld in de Volgermeer (Samuel Ras, Sander van Egmond). Hoogste aantal **Zwarte Ruiter** is 7 in Polder IJdoorn op 5/9 (Stijn Nollen, KW, René Alberts). Hoogste aantal **Groenpootruiter**: 26 naar zuid over de Vijfhoek op 18/8 (LIJ). Hoogste aantal **Bosruiter** is 25 in Polder IJdoorn op 25/7 (Peter Verhulst).

Steenlopers worden gedurende een relatief lange periode gezien: 25/8-2/9 op de Kinseldam (1e wrn. RB, ED), met max. 19 vogels op 31/8. Op 1/8 was er al 1 gesignaleerd in Polder IJdoorn (LIJ), waar er op 31/8 25 naar zuid vliegen; “gezien en gehoord” (KW). Ook op 31/8 vlogen er 6 over de Zeedijk in Waterland (Colin Aalbers). Een nog latere waarneming op 20/9: 2 vogels op de Kinseldam (LH). Op 29/8 vliegen 3 **Kanoeten** in winterkleed naar zuidwest langs de Muider kust

28 juli ontdekte Lodewijk IJlst **twee Gestreepte strandlopers** in Polder IJdoorn

(NvdW). In de periode 4-28/9 wordt er regelmatig 1 gezien op de Kinseldam (1e wrn. AS) en op 5 en 9/9 1 op Marken (WP, LIJ). De eerste **Kleine Strandloper** van dit kwartaal zit in Polder IJdoorn op 24/7 (LIJ). Laatste waarneming daar is op 18/9 (LH); er worden max. 2 vogels gezien. Tussen 17 en 29/9 zijn er ook regelmatig 2 te zien op de Kinseldam, mogelijk dezelfde vogels? Ook de **Temmincks Strandloper** wordt voor het eerst gezien op 24/7 in Polder IJdoorn (LIJ, Pim Rijk). Laatste waarneming daar is op 30/7 (Jurren Koerts). Op die dag wordt er ook 1 gezien aan de Broekergouw (EdB). Op 24/8 vliegt er 1 naar zuid over de Uitdammerdijk; “gezien en gehoord” (WvdS) en op 20/9 is er 1 vogel aanwezig in Varkensland (ND). In de periode 9-20/9 zitten er max. 2 **Krombekstrandlopers** op de Kinseldam (1e wrn. LIJ), en in de periode 10-15/9 in Polder IJdoorn max. 5 op 11/9 (1e wrn. WvdS). Op 21/8 wordt een nachtelijke vogel roepend vastgelegd in de Watergraafsmeer (GvD). In de periode 28/7-3/8 foerageren er 2 adult zomerkleed **Gestreepte Strandlopers** in Polder IJdoorn (1e wrn. LIJ). De laatste keer dat deze soort in de regio werd gezien is 2 jaar geleden, op Marken. Het hoogste aantal van **Bonte Strandloper** komt van de Kinseldam; max. 30 op 23/9 (LH).

Het maximale aantal van **Kemphaan** is ca. 100 in Polder IJdoorn op 17 en 18/7 (TH, MF).

MEEUWEN & STERNS

Vanaf 27/8 tot einde kwartaal worden er **Dwergmeeuwen** gezien; het hoogste gemelde aantal is 40 aan de IJmeerkust bij Muiden (JB). Het hoogste aantal **Zwartkopmeeuw** is 5 op 24/9, vliegend over Het IJ: 2 adult, 2 3kj vogels en een 2kj (Ruud Vlek). Een melding van een 2kj **Drieteenmeeuw** op Het IJ op 7/8; “nog een restje W op de bovenvleugels en een nekbandje, restje zwarte staartrand en een beetje zwarte vleugelpunten en met een gele snavel” (WvdW).

Op 24/8 wordt een **Middelste Jager** gemeld vliegend in noordwestelijke richting over de Middelpolder; “tijdens een avondwandeling met de verreijkjer (...). Een

meeuw met heel donkere bovenvleugels trok mijn aandacht. In de kijker zag ik heel duidelijk de donkere kopkap en gele wangen (zeer zeker geen Kokmeeuw en ook geen 1e kj Kleine Mantel), toen die verder weg vloog was duidelijk de middelste uitstekende staartpunt te zien. Kortom: ook met voorspelde regen, nooit meer zonder camera de deur uit!” (DR). Op 28/8 vliegt een **Kleine Jager** naar west over de Baai van Ballast; “donkere vorm. Geheel donker, zwartachtig; geen zichtbare bandering. Lichte vlek aan basis handpennen onderzijde. Vloog stug door over Baai van Ballast en de PEN-centrale” (Paul Marcus).

De eerste **Reuzenster** van deze periode wordt gezien op 8/7 in de Kinselbaai; “gezien vanaf het kijkscherm bij plasdras” (LIJ). Tot aan het einde van het kwartaal worden ze gemeld, met name rondom het IJmeer. Soms een vogel iets verder ervan af: 2/9 langs de Bloemendalergouw (EdB, RvD) en 5/9 langs de Poppendammergouw (Remco Hofland, Paul Schrijvershof). Op 25/7, 3 en 8/8 wordt 1 **Dwergster** gemeld langs de Muider kust en bij de Vijfhoek “kleine stern, korte gevorkte staart, gele snavel met zwart puntje, gele poten” (Carel de Vink, EV, Hans van Oosterhout). Op de avond van 11/8 een melding van een overvliegende **Lachster** over IJpendam zonder enige beschrijving (Arjen Hotting). Op 4/8 vliegen 2 **Witwangsters** over Polder IJdoorn; “op geluid herkend... vloegen in hoog tempo richting zuidoost. Riepen naar elkaar” (Joep Heldoorn). Hoogste aantal van **Zwarte Stern** is 50 aan de Muider kust (Hans van Oosterhout). De laatste waarneming is op 23/9 op dezelfde locatie, 5 vogels (JB).

HOENDERS, DUIVEN, SPECHTEN

Het hoogste aantal **Patrijzen** op de bekende Schiphol-locatie is 23 op 24/8 (RR). Op 29/8 worden 4 adulte en 14 juveniele vogels gemeld (Cor Wies). Op 24/8 wordt een roepende vogel gehoord in de Lutkemeerpolder (RR).

Op 8/8 is er een nachtelijke opname gemaakt van een **Kwartel** over de Watergraafsmeer; de trekroep is een totaal ander geluid dan de baltsroep (GvD). Net als vorig jaar worden in Polder IJdoorn jonge **Waterrallen** gemeld, dit jaar slechts maximaal 1, op 28/8 en 2/9 (AS, EdB). Ook in de Volgermeer 1 pullus, en wel op 20/7 (AS). In de periode 25/8-17/9 worden er maximaal 2 **Porseleinhoenders** gezien in Polder IJdoorn (1e wrn. Joost Zwanenburg, DR).

Op 25/8 wordt een overvliegende **Middelste Bonte Specht** geclaimd in het Amstelpark; “kleinere specht dan de Grote Bonte, snellere vleugelslag, de licht rode/roze stuit goed zichtbaar evenals de witte kop” (“Steven”). Niets is onmogelijk natuurlijk, maar voor een dergelijke zeldzaamheid zou enig bewijs in de vorm van een foto of geluidsopname welkom zijn. Op 22/7 wordt een **Kleine Bonte Specht** gemeld op het fietspad ten zuiden van Zorgvlied; “ik dacht gelijk aan een specht, maar dan een vrij kleine. Hij maakte geen geluid. Op zijn koppie zat een stukje rood, maar verder was er geen rood of roze te zien, ook niet bij zijn ‘broek’. Zijn zwart-witte tekening was wat rommeliger en fijner van detail dan bij een grote bonte specht, waardoor hij minder ‘grafisch’ leek en meer de indruk wekte van grijze tussentonen. Grootte leek die van een flinke mus, beslist niet meer” (“Maja”). Gedurende het gehele kwartaal wordt de soort vooral gemeld op de Vijfhoek (1e wrn. GvD op 9/7). Mogelijk maken ze wel eens een uitstapje; op 16 en 24/9 wordt een roepende vogel gehoord resp. langs de Muidertrekvaart en in de Waterlandtak; “behoorlijk verbaasd om er hier eentje te horen. Is ongetwijfeld dispersie vanuit de Vijfhoek, maar toch al een eindje er vandaan” (SW). Op 16/9 vliegen er 2 naar zuid over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD).

Grauwe Klauwier

ZANGVOGELS

Op 2 plekken wordt gezien dat jonge **Koekoeken** worden gevoerd: 13/8 op de Kalfjeslaan door Kleine Karekiet (Kevin Kos) en op 29/7 in het Diemerbos door Kleine Karekiet of Bosrietzanger (Sylvain Fleur). De laatste **Koekoek** wordt gezien op de Uitdammerdijk op 15/9, een 1kj vliegend naar zuid (LIJ, SH).

Op 10/8 wordt op de Vijfhoek een 1kj **Grauwe Klauwier** ontdekt (door Jan Kranendonk en op naam gebracht door Hans Niekus). De vogel blijft aanwezig tot en met 12/8, “vangt af en toe een bijtje op de bramenstruik”, “spietst al aardig” en “produceert braakbal” (EdB, ZH, LIJ).

Het hoogste aantal van **Roek** is 30 in de Landsmeerderpolder op 19/7 (Hanneke Lankhof, Stefan Vermeulen). Op 1/7 16 vogels foeragerend aan de Durgerdammergouw (NA) en op 24/7 16 vogels naar zuid te Overdiemen “zo te zien allemaal 1e kjs. Mogelijk afkomstig uit Amsterdam-Noord?” (GvD).

Raaf wordt op veel plekken gemeld en met name in het Diemerpark, op IJburg, Vijfhoek en omgeving, in Waterland en de Aetsveldsche Polder. Uithoeken zijn Uithoorn op 19/8 (René Wolbers) en de Bovenkerkerpolder op 24/8 (Auke Jansen). De enige waarneming van **Zwarte Mees** is een roepende vogel in een binnentuin op Kattenburg op 16/9 (Philip Plenckers). De meeste waarnemingen van **Matkop** komen van de Vijfhoek en vallen in augustus en september. Er is één juliwaarneming: een zingende vogel op 9/7 (LIJ). Op 10 en 15/7 wordt de soort waargenomen in het Diemerpark (Paul Tak). De meeste waarnemingen van **Baardman** zijn afkomstig uit Waterland; in Polder IJdoorn en de Volgermeer, en een kleiner aantal meldingen in Varkensland. Daarbuiten enkele meldingen uit de Lutkemeer en op de Vijfhoek.

De enige **Boomleeuwerik** van dit kwartaal vliegt over de Vijfhoek op 28/8 (GvD). De enige **Grote Lijster** van deze periode vliegt over de Aetsveldsche Polder op 24/9 (EdB, RvD).

Op 12/9 wordt een dode **Fluiter** gefotografeerd in Ransdorp (“Theo”). De laatste zingende **Bosrietzanger** wordt waargenomen op 11/7 langs de Muider kust

(RBos). De laatste zingende **Spotvogel** zit op 15/7 in de Gemeenschapspolder (SH) en 3 uur eerder in het Diemberbos (NvdW). De laatste **Sprinkhaanzanger** wordt zingend waargenomen op 9/8 op de Vijfhoek (GvD). En de laatste **Snor** op 5/8 in Polder IJdoorn (Frank Verkaik). Een **Braamsluiper** zingt op 20/8 in het Diemberbos (LH, EdB).

Jonge **Grauwe Vliegenvangers** worden dit jaar gemeld in het Amsterdamse Bos op 2 verschillende plekken op 23/7 en 13/8 (ZH, Christian Kooij). Een **Bonte Vliegenvanger** zingt op 9/7 aan de Derde Diem (Cathy Wiersema) en is op 10/9 aanwezig op de Vijfhoek (WvdS).

Een late man **Blauwborst** zit in de Lutkemeer op 21/9 (RR). De laatste **Nachtegaal** wordt zingend gehoord op 23/6 in het Schinkelbos, 3 stuks (NA).

Op 6/7 wordt in het Diemberbos een jonge **Gekraagde Roodstaart** gevoerd door de ouders (Bob de Vries). Op 20/8 zijn er maximaal 3 in het Diemerpark (LH, Piet van der Werf, EdB) en in de periode 20-22/8 1 vogel in Tuindorp-Oostzaan (Tello Neckheim), waar op 12/9 nog een waarneming volgt (Daan Drukker). De laatste wordt gezien in Waterland op 17/9 langs de Nieuwe Gouw (WvdS, Manon Meester). Waren er vorig jaar hoge aantallen van **Paapje** - max. 24 op één plek -, nu is het maximum slechts 4, aan de Bloemendalergouw op 24/9 (WvdS). Hoog aantal van **Tapuit**: 12 in De Nes op 7/9 (Edwin Kapitein). Het enige geval in juli is 1 vogel op Marken op 11/7 (Bouke Roosma).

Op 3 en 4/7 zit een adulte man **Engelse Kwikstaart** op IJburg, ook zingend waargenomen (1e wrn. Ewout Huibers). Op 6/9 wordt een **Duinpieper** gemeld vliegend in zuidwestelijke richting over de Aetsveldsche Polder; "opname verre van ideaal (koptelefoonmateriaal), recorder stond niet helemaal ok (in het veld veel duidelijker gehoord (4x), niks gezien" (NvdW). **Boompiepers** worden met name overvliegend gezien, hoogste aantal is 7 over het Diemerpark (FvG).

Op 10/8 een geschat aantal van 10 **Appelvinken** in het Amsterdamse Bos (ZH), toch een stuk minder dan de 30 van vorig jaar. De eerste **Kleine Barmsijs** van het najaar vliegt naar zuid over de Vijfhoek, op 25/9 (GvD). De soort wordt hier ook gemeld op 27/9 (Sam Reitsma). Aardig wat meldingen van **Kruisbek**: de eerste vliegt al op 7/7 over A'dam-Zuidoost (Daniël Benders). Op 11/8 en 26/9 resp. 6 en 10 over de Vijfhoek (WP, GvD) en op 20/8 4 vogels naar zuid over De Hoge Dijk (SH).

Zowel op 23/8 als op 3/9 staat de trekroep van een **Ortolaan** op een nachtelijke opname in de Watergraafmeester (GvD). Op 10/9 vliegt er 1 in zuidwestelijke richting over de Aetsveldsche Polder (EdB).

AS	Adrie Streefland	LH	Leobard Hinfelaar	RR	Rutger Rotscheid
DR	Dorothee Rabe	LIJ	Lodewijk IJlst	SH	Sander Hietkamp
ED	Edial Dekker	MB	Mark Baas	SL	Steven Lenos
EdB	Ellen de Bruin	MF	Michel Floris	SW	Steven Wytema
EV	Els Velzing	MS	Marianne Slot	TH	Ton Haver
FV	Frank Visbeen	NA	Niels Aagaard	TV	Tom Visbeek
FvG	Frank van Groen	ND	Nico Dekker	WP	William Price
GvD	Guus van Duin	NvdW	Nittert van de Water	WvdS	Wim van der Schot
HJ	Han Jacobs	RB	Rob Baars	WvdW	Willem van der Waal
JB	Jeroen Brandjes	RBos	Roely Bos	ZH	Zainal Haberham
KW	Koen Wonders	RvD	Ricardo van Dijk		

Wat vinden de buren?

JOHN VAN DER WOUDE

Werkgroep Roofvogels Nederland - De Takkeling jg. 31, 2023 nr. 2

Boomvalk bleek Eleonora's valk

De Castricumse vogelaar Jos Vroege fotografeerde in augustus 2015 een Boomvalk in de duinen bij huis, en plaatste de foto op waarneming.nl. Zeven jaar later zat de Texelse vogelaar Koen Stork routineus waarneming.nl te checken en zag toen die foto van Jos langskomen in de rechtermarge van de homepage. Daar worden steeds foto's getoond van wat langer geleden. Koen beseft als eerste dat dit geen Boomvalk was maar een Eleonora's valk. Dit is een vogel van de Middellandse Zee die bij ons uiterst zeldzaam is. Het was dan ook pas de tweede waarneming ooit in Nederland. Jos en Koen hebben samen de waarneming ingediend bij de CDNA (Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna) en de waarneming is inmiddels aanvaard.

In Nederland is de **Eleonora's valk** zeer zeldzaam

FOTO: JOS VROEGE

Rijksmuseum: bouwmarkt voor Gierzwaluwen

Het begon in de loop van mei 2021 op te vallen dat er steeds meer Gierzwaluwen bij de twee hoge torenspitsen van het Rijksmuseum rondvlogen. Dit zijn de spitsen waar de Slechtvalken van het Rijksmuseum hun plukplaats hebben als ze een Stadsduif of andere prooi gevangen hebben. Bij dat plukken dwarrelen kleine veertjes van de prooien langzaam naar beneden, of opzij als er meer wind staat. Hier kwamen veel Gierzwaluwen op af, om de veertjes als nestmateriaal op te pikken! Soms werd zelfs gezien dat een Slechtvalk die met prooi over de stad richting Rijksmuseum vloog, door Gierzwaluwen achtervolgd werd om in de vlucht loskomende veertjes op te pikken. Maar ook het dons van de Slechtvalk-jongen zelf was in trek. Als dat dons naar buiten dwarrelde werd het pal voor de nestkast opgepikt door Gierzwaluwen. Waren de Gierzwaluwen niet zelf ook een prooi voor de Slechtvalken? Soms wel, op een totaal van 33 gedetermineerde prooien waren er vijf Gierzwaluwen. Dat risico namen de Gierzwaluwen dan maar, zo gek waren ze op die veertjes.

Plaatstrouw van Boomvalken in het Gooi

Jarenlang zijn de locaties van negen Boomvalkterritoria gevolgd door de plaatselijke roofvogelwerkgroep onder leiding van Hanneke Sevink. Het onderzoek liep van 2000 tot en met 2021. De nestplek in elk van de negen territoria verschoof steeds wat van jaar tot jaar, vaak over een afstand van slechts een paar honderd meter tot hooguit een kilometer. Soms werd hetzelfde nest gebruikt als het voorgaande jaar. De grootte van de territoria varieerde van 91 tot 245 hectare. Boomvalken zijn voor hun nest volledig afhankelijk van oude nesten van vooral Zwarte Kraai. Die neemt in aantal af, mede doordat er veel bomen worden gekapt om de bossen opener te maken. Bovendien wordt vaak juist gekapt in die percelen waar de kraaien graag nestelen. De gebieden waar de negen gevolgde Boomvalkterritoria liggen zijn Soesterbergsestraat, Ridderoordse bossen, Kolhornseweg-Zonnestraal, Stoutenberg, Anna's Hoeve/Monnikenberg, Oost-Indië/Hooge Vuursche, Camping De Zeven Linden, Eembrugge, Baarnse bos/Roosterbos/Paardenbos.

Het voormalige roofvogelwalhalla in Flevoland

Diverse Amsterdamse vogelaars hebben nog de grote aantallen roofvogels in Zuidelijk Flevoland meegemaakt in de eerste twintig jaar na de drooglegging in 1968. Systematische roofvogeltellingen van 1970 tot 1994 laten zien dat in die beginjaren de nieuwe polder een walhalla was voor overwinterende Blauwe Kiekendieven die daar toen met vele tientallen gezien werden. De kiekendieven kwamen af op de enorme aantallen muizen in de toen nog niet sterk gecultiveerde polder. Ook overwinterende Ruigpootbuizerden en Torenvalken profiteerden daar volop van. Zodra het landgebruik geïntensiveerd werd nam de muizenstand sterk af, en daarmee ook de dichtheid aan overwinterende roofvogels. Het was een bijzondere tijd, met bus 54/154 van Amstelstation naar Lelystad over de Oostvaardersdijk, met als extraatje Krakeenden in het IJsselmeer! Dit is haast niet meer voorstelbaar als je ziet hoe algemeen die eend nu is. Je ziet de soort tegenwoordig tot diep in de stad.

Een horizontale rustpost boven het water is een ideale uitkijkpost

VWG Het Gooi en omstreken - De Korhaan jg. 57, 2023 nr. 3

Zelf nestgelegenheid bouwen voor IJsvogels

IJsvogels hebben voor een goed leefgebied drie dingen nodig: voldoende voedsel (visjes), een redelijk rustige omgeving, en een geschikte broedplaats. Bij dat laatste kunnen we ze helpen door aan de waterkant een ijsvogelwand te bouwen. Dat kun je doen je door een driezijdige kist te maken van watervast hout, van ongeveer een meter hoog en ruim een meter breed. Aan de waterzijde boor je een paar gaten van acht centimeter doorsnede. Vul de bak met een mengsel van zand en leem. Plaats als nestruimte binnen dat zand een kistje van 25x25 cm, waarvan de bovenzijde afneembaar is voor inspectie. Verbind dit kistje via een pvc buis (diameter 6 cm) met een uitgeboord invlieggat. In het Gooi broeden ruim honderd paren IJsvogels in een dergelijke wand! ♀

Ledenmutaties

Nieuwe leden

R.J. Blaauw, Amsterdam
Mw. M. Schuringa, Muiden
Hr. D.B. Versteeg, Heiloo
Hr. A.A.M. Hesseling, Diemen
Hr. J.R.M. Leijtens, Amsterdam
Hr. S. Czerski, Amsterdam
Mw. A.P.M. van Beckhoven, Amsterdam
Hr. H. Leenaers, Amsterdam
Mw. M.C.T. Camarasa Wisselink, Amsterdam
Mw. W. Kaptein, Amsterdam
Hr. N. Stocker, Amsterdam
Mw. M.H.W. van der Schalie, Amsterdam
Hr. P.R.D.C. Conrad, Amsterdam
Hr. K.R. Iwema, Amsterdam

Uitgeschreven

Mw. S.C. Osse, Amsterdam
Hr. M.P. de Heij, Amsterdam
Hr. F.H. van Rhijn, Amsterdam
Mw. A.W. van Alphen, Amsterdam
Hr. K. Koopmans, Hilversum
Mw. C.M.W. Klok, Amsterdam
Mw. K. Stet, Velsbroek
Hr. R. Kahlé, Amsterdam
Mw. K. van den Berg, Amsterdam
Mw. P.C. van Noord, Amsterdam
Hr. C.M.G. de Wit, Amsterdam

Overleden

Hr. J.J. Wiarda, Amsterdam

Redactie Tycho Fokkema, tycho@easywriter.nl, Frank van Groen, fm.vangroen@kpnmail.nl, Anouk Zuurmond, anouk.zuurmond@gmail.com

Eindredactie Marion de Groot

Vormgeving Robert Heemskerck, robhee@online.nl

Voorzitter Marc Menon, 06-51595399, m.menon@online.nl

Secretaris Joke van der Boon, secretariaat@vogelsamsterdam.nl

Penningmeester Peter Kroon, penningmeester@vogelsamsterdam.nl

Algemene bestuursleden Teun van Dijk, [020-6141492](tel:020-6141492), tr.vandijk@planet.nl, Luella van Turnhout, [06-55014000](tel:06-55014000), luellavant@gmail.com, Piet van der Werf, info@pietvanderwerf.com

Commissie Bescherming Ewout Huibers, bescherming@vogelsamsterdam.nl

Commissie Veldwerk Kolonievogels & broedvogelinventarisaties: Frank van Groen, fm.vangroen@kpnmail.nl, MUS: ellen.de.bruin@hotmail.com

Roofvogels en uilen: Teun van Dijk, tr.vandijk@planet.nl

Coördinatie Ijsvogels Jan Jongejans, jan.jongejans@tiscali.nl

Coördinatie Watervogel- & midwintertelling Zimbo Boudewijns, zimboboudewijns@fastmail.com

Waarnemingensecretaris Ellen de Bruin, ellen.de.bruin@hotmail.com

Excursies Mieke Kranstauber, miekekranstauber@hetnet.nl

Lezingen Marc Menon, [06-51595399](tel:06-51595399), m.menon@online.nl

Website www.vogelsamsterdam.nl

Ledenadministratie Charlotte van Duijl, ledenadministratie@vogelsamsterdam.nl

Lidmaatschap Leden met digitale Gierzwaluw €17,50, Stadspas €15,-
Huisgenootleden €4,50. Met papieren Gierzwaluw €27,50, Stadspas €25,-

Betaling via NL 60 INGB 0005060400, t.n.v. Vogelwerkgroep Amsterdam te Amsterdam

Postadres Coronelstraat 36, 1063 ER Amsterdam

Kopij-deadlines van de Gierzwaluw: 20 januari, 20 april, 20 juli en 20 oktober.

Overname van artikelen: gaarne in overleg met de redactie

Tel je mee?

Cursus BMP-tellen ism Sovon

Eind maart start de cursus broedvogels inventariseren volgens de BMP-methode.

Sovon verzorgt vijf cursusavonden in Buurtsalon Jeltje en tussendoor volg je vier veldlessen onder leiding van ervaren BMP'ers. Daarna kun je zelfstandig of met een groepje een eigen plot inventariseren. Er zijn er verschillende vrij, onder andere in het Amsterdamse Bos, het Erasmuspark en de Diemer Vijfhoek. Op sovon.nl staat onder BMP een kaart met de vacante gebieden.

Voor leden van de VWGA is de cursus kosteloos.

**Kijk voor meer info
op vogelsamsterdam.nl**

